

A MAKÓI PARASZTGAZDASÁGOK ELLÁTOTTSÁGA 1781-BEN

TÓTH FERENC

(Makó, József Attila Múzeum)

A történettudomány az úrbéres összeírások alapján ma már választ tud adni a termelőerők és termelési viszonyok alapvető kérdéseiről: az úrbéres föld nagyságáról, milyenségéről, művelési ágak szerinti megoszlásáról; a dézsmalajstromok értékes tanulságul szolgálhatnak a terméseredményekről, a dicális összeírások az állatállomány mennyiségéről, összetételéről stb. A jobbágyháztartások mikrovilágába mégis inkább a gazdaságtan és a szociológia enged bepillantást. A történeti néprajznak ugyan évtizedek óta szintén igénye az ember és az általa létrehozott tárgyi világnak, az egyes gazdaságok ingóságainak vizsgálata, de tervszerűen ez csak a közelmúltban indult meg. A Néprajzi Múzeum távlati kutatási tervet dolgozott ki a feudalizmus-kori jobbágy gazdaságok eszközellátottságának feltárásáról. Az egész országra kiterjedő kutatás bázisforrása — a levéltárakban viszonylag nagy számmal fellelhető — inventáriumok.

A hagyatéki leltárak a legkisebb termelési eszköztől a legnagyobbakig tartalmazzák az anyagi kultúra teljes eszköztárát. Általuk hiteles és árnyalt képet nyerhetünk az adott jobbágygazdaság szintjéről, sőt életmódjáról is. Az inventáriumok sokaságából már általános törvényszerűségek is levonhatók. Különösen hasznos adalékkal szolgálnak a gazdaság állapotáról, a házról, a berendezéséről, a melléképületekről, a táplálkozásról, a viseletről.

A vagyonleltárak sajátos csoportját képezik azok a conscriptiok, amelyeket természeti katasztrófák (tűz, árvíz) után — a kár felmérése céljából — a helységek előljárói állítottak össze. Ilyen természeti csapás volt 1781-ben Makón az a tűzvész, amely a város 1 012 lakóépületéből 50 parasztházat hamvasztott el. A kár tételes felmérése — amelyet Bánffy Péter jegyző két nap alatt végzett el — egyetlen időmetszetben ad hiteles és differenciált képet az elpusztult városrész egyes gazdaságairól. Mivel az összeírás Makó minden huszadik lakóépületére, a házállomány 5%-ára terjed ki: így mint reprezentatív felmérés bizonyos korrekcióval az akkori Makóra is általánosítható. A conscriptio adatait a történeti statisztika módszerével összegeztük.

Amint az eddigiekből is kitetszett, vizsgálatainkat egyetlen bázisforrásra alapoztuk, de természetesen a levéltári kutatásokat a tűzvész előtti és utáni évtizedekre is kiterjesztettük, hogy az egyes adatok megítélésében összehasonlítási alapunk és kritikai távlatunk is legyen. A kárt szenvedett 50 családra vonatkozóan mikrokatatásokat is végeztünk, igen hasznosan kiegészítették a bázisforrást a dicális összeírások, a taxa lajstromok, az 1772. és 1782. évi urbárium.

AZ 1781. ÉVI TŰZVÉSZ MAKÓN

A helytartótanácsnak a veszedelmes gyulladások megakadályozására 1774-ben hozott rendelkezését Makón maradéktalanul végrehajtották. Négy strázsát állítottak, akiknek kötelességükké tették, hogy az esti harangozás után a helység utcáit járva

a kőborlókat és gonosztevőket elfogják. Aki pipázva járkál az utcán, először hat, másodsor tizenkét pálcaütéssel büntetetik. A strázsák napjában háromszor — a takarodásra szóló harangozás után, éjjél tájban és hajnalban — az utcákon az alábbi verset éneklük:

*Hallod-e te háznak ura, asszonya,
Légy tűznek jó vigyázója,
Hogy kárba ne essél miatta,
Kitül őrizzen meg az Uristen. Ámen*

„Ahol pedig a szokott üdön kívül tüzet lát a strázsá, tehát oda menjen és a háznak gazdáját tűznek irgalmas gondviselésére megintse.” Tűz esetén a gazdát és a szomszédait felkelti, a harangok félreverésével figyelmeztet a veszélyre. A megelőzésre is nagy gondot fordítanak: a rossz kéményeket, pitvarokat lerombolják, tilos az udvaron, színben, istállóban gyertyával járkálni, tilalmaztatik kendert és lent kemencében szárítani és kötelező minden utcában egy jó kutat ásni.¹

A város tűzoltó felszerelése az alábbiakból állt:

2 vízfordó szekér	6 középszerű lajtortja	12 fakanna
2 más közönséges szekér	12 csáklya	6 lámpás gyertyával
2 hordó két csappal tíz akós	12 kapa és ásó	6 cseber
2 nagyobb lajtortja		6 fejsze és vasvilla

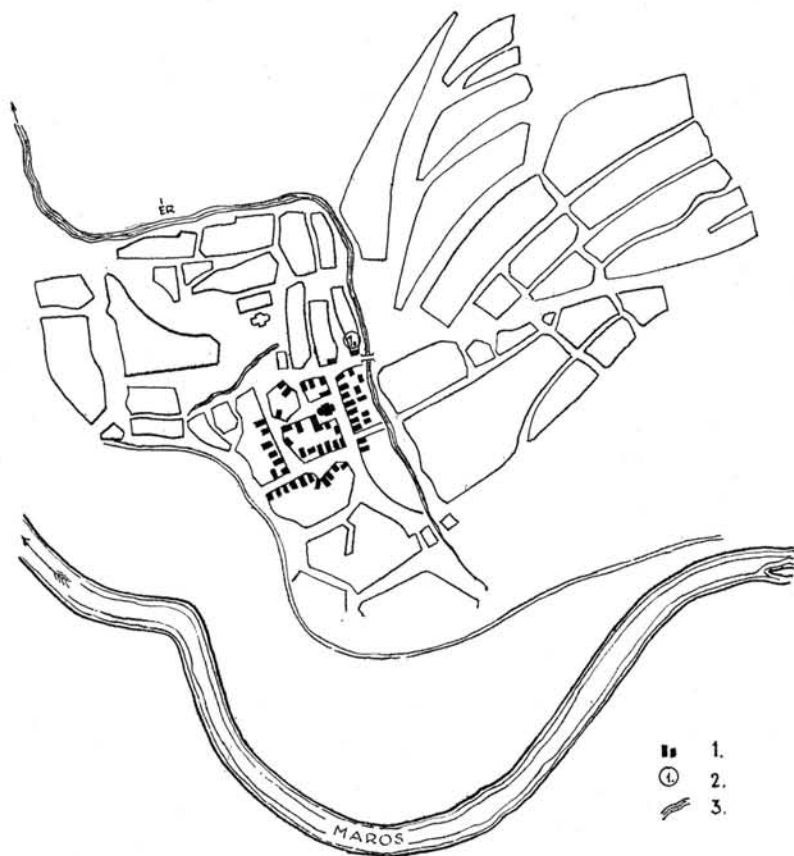
A tűzvész 1781. Szent Mihály havának (szeptember) 12. napján özvegy János Kovácsnének a mai Szegedi utca elején álló házában, a Nagyhídnál keletkezett, amelyet az udvarra kiszórt pörnye okozott. Az igen erős északi-északkeleti szél szinte pillanatok alatt lángba borította a mai Szegedi-, Kálvin-, Mikes Kelemen-, Szirbik Miklós-, és Hold utca elejét, elhamvasztva ötven gazdaság százhusz épületét, a három évvel azelőtt épült református templomot, két parókiát, a református fiú- és leányiskolát, a gyógyszerterát és a kocsmát. Ilyen hatalmas tűz továbbterjedését az akkori tűzoltó felszereléssel nem tudták volna megállítani. Kelet felé a Nagyér, nyugati irányban a templom mögötti Potyész-tó, délre a Hold utcai házak hatalmas telkei természetes védősávot képeztek. A megsemmisült épületek egy részét topográfiailag is sikerült meghatározni. A Hold és a Temető (ma Kálvin) utcában 12 — 12 házat, a templom mögötti — valószínűleg a Temető utcával párhuzamos — Csapó utcában 2 házat, a Nagyhíd (Szegedi) utcában 2 házat sikerült beazonosítani.

A teljes kár 23 728 forintot tett ki, ennek közel fele a református egyházat és Esenpech Kristóf gyógyszerészt sújtotta. A károsultak részére 161 forint könyöradomány gyűlt össze, amelyet a károsodás mértéke szerinti arányban osztottak szét. A református eklézsia előjárói a vármegyétől kértek engedélyt a gyűjtés indítására. Szirbik Miklós leírásából tudjuk, hogy az „oskolák és parochia még azon őszön haszonvehetőkké tétettek, a templom is fedél alá vétetett; ablakok, ajtók, mennyezet az elébbi formára, s a székek a következett három esztendő alatt készültek el. A reá tett költség nints különösen feljegyezve, hanem annyi kivilágosodik a számadásból, hogy a három első esztendő alatt emellett, hogy a helybeli átsok heteken keresztül dolgoztak minden fizetés nélkül, tsupán átsmunkára és fára elment 1 500, a negyedikben pedig rész szerént a többi eklézsiai épületekre 4 000 forint.”

A tűz keletkezésével vádolt özvegy János Kovácsné a vármegye tömlöcébe zárták, ahonnan esdeklő levelet írt: „Alázatosan könyörgök a Tekéntetes Nemes Vármegyének, hogy tűz által mindentől lett megfosztattatásomat, keserves raboskodá-

¹ Makói Városi Levéltár (továbbiakban MVL) Körrendeletek jegyzőkönyve 1774. október 1.

somat és a miatt szegény árváimnak rajtam való siralmokat kegyes szívére véve engemet megszabadítani és az által mind magamat, mind árváimat megvigasztalni méltóztasson.”²

Makó a tűzvész idején

Jelek: 1.= a leégett házak; 2.= a tűz keletkezési helye; 3.= a Nagyér

Újabb tűzvész megelőzésére elrendelték, hogy minden háznál legyen pernyegödör. 1791-ben kötelezővé tették, hogy minden gazda az udvarán vagy háza körül kutat és víztartó helyet csináljon. Megtiltották, hogy bárki a szomszédja kútját használja.³

TELEPÜLÉS, JOGÁLLAPOT, NÉPESSÉG

A török hadak Makót három ízben perzselik fel, de a település folytonossága mégsem szakadt meg. A kontinuitás topográfiai, népességi, gazdálkodási tekintetben, sőt a jogállapot vonatkozásában is kimutatható. 1699-ben az újjátelepülés a régi makói templom környékén, vagyis nagyjából az eredeti helyen, a Nagyér és a Maros

² Csongrád megyei Levéltár (továbbiakban CsmL) Csanád vármegye nemes közgyűlésének iratai 1781. szeptember 19.

³ Eperjessy K., Írások a régi Makóról. Makó 1928. 6–7 lap.

között történt. Az 1717. évi összeírás a lakók származási helyét is feltünteti. A török ellen vívott felszabadító harcokat követően 84 családfő közül 59 (70,2%) makói születésű. A Borkák, a Bozsogiak, a Csalák, a Dégiak, a Diósok, a Dobsák ősi makói családok.⁴ A gazdálkodást is ott folytatják, ahol az utolsó futás előtt abba hagyják: a szőlőtermelés és az állattartás továbbra is jelentős marad. Makó kiváltságos helyzete a 17. században jött létre. Báthori Gábor 1608-ban önálló bíráskodási joggal ruházta fel a makói polgárokat, és a helységet „Privilegium Oppidi Makó” néven említi. 1673-tól kiemelkednek a jobbágy sorból és a királyi kamarával kötnek szerződést. Mentésülnek a robot és a dézsma kötelezettség alól. Az 1699. évi újjátelepülést követően is liber-tíni regii-ként tekintik őket. A feudalizmus restaurálására a nagy ellenállás következtében csak fokozatosan kerülhet sor. Az uralkodó 1719-től a csanádi püspök szemé-lyének, 1741-től a mindenkori csanádi püspök javadalmazására adja Makót és környékét. A város időről időre contractust köt a püspök földesúrral, melynek összege állandóan növekvő.

Az újjátelepülés idején két centrumos település jön létre: Buják, a katolikus és Szentlőrinc, a református városrész. 1740-es években Stanislavits püspök zsidókat és — Szabolcs, Bereg, Ung, Szatmár és Bihar megyéből — ruténeket telepít az akkori várostól többszáz méterre észak-keleti irányban. Az így kialakult négy területi csoport felekezeti hovatartozás szerint oszlik meg. A tűzvész idejére a törzsökös városi mag összeépül a két telepes városrészszel. Akkor a Nagyéren túl húzódó belterületet új fertálynak hívták. Ez — a zsidó és „orosz” városrészen kívül — hat újjvárosi utcát foglalt magába.⁵

Az utcákat ekkor még nem regulálták, sok a girbe-görbe út, amelyet kiszögélések, beugrók és szakutcák tarkítanak. Irányukat nem egyszer a kisebb erek vagy éppen a korábbi ösvények, utak nyomvonala határozta meg.

Makó népessége 1717-ben 84 családfő, mintegy 400—450 fő. A lélekszám növekedése a továbbiakban roppant gyors.

1. táblázat

A népesség alakulása a 18. század második felében

Lélekszám	
1756	2 900
1771	4 590
1787	9 291
1790	12 250

A II. József-kori népszámlálás szerint a családok száma: 1 922, a jogi népesség: 9 291, ebből férfi: 4 632, nő: 4 659.

A 18. század hatvanas éveitől a nagyobb és termékenyebb föld, a ritka népesség szívéhatása és a szabadabb élet utáni vágy vonzerőt jelentett az ide települni szándékozók számára, de a század végére már annyira megváltozik a helyzet, hogy csak az iparosok letelepedéséhez járulnak hozzá. A társadalom differenciálódása a polarizálódás tekintetében jelentősen előrehaladt. Míg országosan a telkes jobbágyok az úrbéres parasztság kétharmadát teszik ki, addig Makón csak felét, a házatlan zsellérek aránya megközelítően két és félszer akkora, mint az országos átlag.

⁴ Borovszky S., Csanád vármegye története 1715-ig. Budapest 1896 I. 318—22.

⁵ Szirbik M., Makó városának leírása. 1835—1836. A Makói Múzeum Füzetei 22. Makó 1979. 75.

2. táblázat

A parasztság rétegződése az úrbérrendezés idején
(százalékban)

	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
Magyarország	67	27	6
Makó	51	35	14

A társadalmi rétegződés ilyen nagyfokú előrehaladottsága párosul a földterület nagymérvű elaprózódásával is. Ez a társadalmi-gazdasági körülmény teszi szükség-szerűvé az intenzív kertészkedés kibontakozását.

A reprezentatív felmérések során a mintavételt — köztudottan — úgy végzik, hogy elméletileg egy teljes felvétellel azonos eredményt legyen képes adni. Egy tűz-vész során keletkezett „mintavétel” vak természeti csapás eredménye, ezért feltétlenül korrekciót igényel. Ha társadalmi rétegződés szerint összevetjük a megégett város-részt a városi átlaggal, mintegy 5—10 százalékos eltérést mutat.

3. táblázat

Társadalmi rétegződés Makón és a megégett városrészben

(százalékban)

	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
Makó	51	35	14
A megégett városrész	61	31	8

A GAZDASÁG ÁLLAPOTA

A tűzvész idejére a mezőgazdaság két fő ága: a földművelés és az állattartás — a földterület igénybevétele alapján — hozzávetőlegesen azonos szinten állt. Már az állattartásnak nincs meg az az uralkodó szerepe, mint néhány évtizeddel azelőtt, a földművelés szerepe jelentősen megnőtt.

4. táblázat

Makó határának művelési ágak szerinti megoszlása
1779-ben

	Jugerum (1100 □ -öl)	%
Legelő	22 222	30,3
Rét	11 634	15,9
Szántó	33 581	45,9
Belső fundus	460	0,6
Kert, szőlő	1 187	1,6
Erdő	469	0,6
Állóvíz, tó	3 738	5,1
	73 291	100,0

Makó város urbárium a beneficiumok között említi, hogy szántóföldjei termények, amelyet két ugarszerre hat ígás marhával művelnek.

A 18. század elején még mindenki ott és annyit művel, ahol és amennyit tud. Ezt a legelőváltós művelési rendszert a lakosság növekedésével felváltja az osztásos földközösségi forma. A lélekszám növekedésével egyre több földet törnek fel. A terjeszkedés északi irányú volt, a pusztává vált egykori községek (Ígás, Dál, Rákos, Kopáncs, Csókás) területe felé irányult. Az úrbéres szántó nagysága a vizsgált időszakban rohamosan nőtt:

1772	6 696 hold ⁶
1782	22 113 hold

A földközösség 1772-ig, az urbárium bevezetéséig állt fenn. A szilárd telekrendszer tehát a tűzvész előtti évtizedben alakult ki.

Makó határa teljes egészében úrbéres föld volt. Chrisztovits Imre püspök követelésére a Csanád megyei törvényszék 1779-ben község kezében levő földből megítél ugyan 60 sessio majorsági földet, de a helytartótanács kimondja, hogy „Makó városának lakói 1699-ben az egész határt megkapták, s az uradalom által kért puszták ... továbbra is a község birtokában hagyandók.”⁷

A következő évben kötött contractus értelmében három sessio földet mégis kiszakítanak a püspöki uradalom részére, ami a teljes szántóterület 0,5%-át tette ki.

A külterjes szemtermelés intenzív szőlőtermeléssel és kezdeti kertkultúrával egészül ki.

A megsemmisült mezőgazdasági terményekről pontos adatokat tartalmaz a ki-mutatás. Ennek mennyiségét társadalmi rétegenként összegeztük, jelölve az egyes gazdaságok átlagos ellátottságát.

5. táblázat

Egy háztartásra jutó gabona mennyisége
(kőbőlben)

	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
Búza	11,5	3,6	1,5
Árpa	9,4	3,4	1,0
Zab	5,4	1,3	0,7
Kukorica	1,5	—	—
Köles	0,3	0,01	—

Számításba kell vennünk, hogy a tűzvész nem sokkal a nyomtatás befejezése után történt. A 33 telkesgazda közül 27 még dézsma kötelezettségét sem teljesítette, akiknek az alábbi összegzés szerint a város elengedte az évi gabona dézsmát.

Búza	36,5 kőből
Árpa	36,5 kőből
Zab	29,3 kőből ⁸

1781-ben a rendkívüli időjárás következtében a termés igen alacsony volt,⁹ mélyen a szükségletek alatt állt. Egyik századvégi jelentés szerint a makói föld „terem rendszerént búzát, árpát, zabot, kukoricát az időhöz képest hol bővebben, hol pedig

⁶ Makó mezőváros urbárium 1772. és 1782. évből. Egy hold = 1100 □-öl

⁷ Makó város községe urbéri viszonyainak jogtörténeti vázlat. Szeged 1859. 1. 1.

⁸ MVL Makó Város Tanácsának iratai 1780—81. 15. csomó 18.

⁹ CsmL Csanád vármegye nemes közgy. iratai 1781. szeptember 19.

szűkebben. Ha jó termő idő jár, gabonája elég van, különben a miatt van leginkább szüksége.”¹⁰ A tűzvész éve is ilyen szűk esztendőnek számít.

A helység eredeti szántóföldje, az Ugar, amelynek kiterjedése 1779-ben 1 498 hold. Ezen túli övezetben jöttek létre a szállásföldek, 31 728 hold terjedelemben. A kukorica földek a város alatt terültek el. Vertics József felmérése szerint 1779-ben az alábbi területen:

Szentlőrinci szőlők mellett	194 hold
Kálvária mellett két helyen	60 hold
Ardics mellett	43 hold
Ingó mellett	56 hold
Jángori szőlők mellett	2 hold
	<u>355 hold</u>

Házi szükségletre termeltek még lencsét, paszurt, borsót, lent és kendert.

A mezőgazdasági munkaeszközökkel való ellátottság igen alacsony fokon áll. Ekéje minden negyedik telkes gazdának és minden tizenhatodik házas zsellérnek van; vonatója pedig minden ötödik telkes gazdának.

A hagymakultúra előiskolája a szőlőművelés volt, melynek első virágzása a török megszállás idejére esik. Zeiler 1664-ben megjelent leírása szerint Makó elsősorban szőlőtermeléséről híres.¹¹ A város első történetírója, Szirbik Miklós 1835-ben részletesen szól a helység szőlőiről és borairól. „Hajdan itt a szőlőtermés nagyon hasznos volt, mellyért sokan szántóföldjüket is eladták és szőlőt szereztek, abból kevesebb bajjal, több jövedelmek lévén; mindhogy a szomszéd Falusiak is ide jártak bort venni.”¹²

6. táblázat

A szőlőterület nagysága Makó város 1772. évi urbáriumában
(fossorban¹³)

Szőlőhegy	Család	Fossor
Újhegy	177	371
Bánom	304	728 1/2
Jángor	30	79
Szentlőrinc	103	235
	614	1 417 1/2

7. táblázat

A szőlőterület nagysága 1781-ben
(fossorban)

	Makón	A megégett városrész	
		Jobbágy	Zsellér
I. Classis	299	26	14
II. Classis	543	32	2
III. Classis	638	16	8 1/2
	1480	74	24 1/2

¹⁰ MVL Makó városát régi időtől érintő iratok — továbbiakban M.v.é.r.i. — 1798. 224.

¹¹ Idézi Eperjessy K., i. m. 43. 1.

¹² Szirbik M., i. m. 35. 1.

¹³ 1 fossor=1 „kapás” föld, kb 94 □-öl

A tűzvész során 2 230 akó üres hordó semmisül meg. A károsult telkes gazdák 91%-a, a házas zsellérek 71%-a rendelkezik boros edényekkel és szőlőfölddel. Átlagosan egy szőlőtermelőre 52, egy telkes gazdára 55 akó hordó jut, házas zsellérekre pedig 43 akó. A kárvalott városrészen a telkes gazdák 12, a házas zsellérek 6%-a rendelkezett bor satuval.

Dohány négy telkes gazdánál 48 mázsa, három házas zsellérnél 110 mázsa mennyiségben semmisült meg. Ezeknek a gazdaságoknak a dicális összeírás szerint külön dohány földjük nem volt. A vizsgált 50 családból 9 rendelkezett dohány földdel. A dohánytermelés nem a telkes gazdák privilégiuma, ők inkább szemtermelők és szőlőművelők. A házas zsellérek részesedési aránya lényegesen nagyobb. A dicális összeírásból kiemelt reprezentatív adatok feltehetően városi átlagot is kifejeznek, ezek szerint a dohánytermelők 12%-a telkes jobbág, 29%-a házas zsellér.

A hagyma és zöldség termelésről az összeírás nem tesz említést. Annak ellenére, hogy a hagymatermelést kálvinista foglalkozásnak tekintik,¹⁴ és a károsultak valamennyien reformátusok,¹⁵ mégis szó áttételesen sem a hagymatermelésről. 1779-ből származó inventáriumban megjelenik a hagymatermelés első speciális eszköze, a hagymakapa is.¹⁶ Más történeti adatokból is tudjuk, hogy e sajátos kertkultúra a 18. század második felében kezd Makón kialakulni.¹⁷ Az 1781. évi tűzvész a református városrész módosabb területét pusztította el, a hagymatermelés pedig a szegényebb rétegek között bontakozott ki,¹⁸ így eleve nem is jelentkezhett a kár felmérésénél.

Az állattartásnak a földműveléssel szemben nemcsak a „futások”, de az újjátelepülés utáni évtizedekben is döntő szerep jut. A 18. század folyamán az állattartás sokat vesztett kiváltságos helyzetéből. Ezt az átalakulást az egy gazdaságra eső állatállomány aránya is jól kifejezi.

8. táblázat

Egy gazdaságra eső állatállomány
(darab)

	Ökör	Tehén	Ló	Juh
1717	2,6	3,0	1,5	6,8
1781	1,4	1,6	1,7	8,4

A város alatt — a szőlőskerteken túl — terült el belső legelő vagy Nyomás a fejőstehenek, juhok és hámos lovak számára „mely vagy a makai, szentlőrinci, szentmiklósi és tömpösi részeken.” Az 1779. évi felmérés szerint 8 334 hold terjedelmű.

A sertéseket a vizenyősebb réti földeken legeltetik. A lelei praediumtól a jángori szőlők aljáig terült el: Mejje rét, Biberesi rét, Ludas rét, Gencs rét és Jakab rét. Területe 11 032 hold.

A csürhejáráson kívül eső rét kaszálólul szolgált. Ilyen volt Darabhát, Mogyoróshát, Hajdova stb. 196 hold területen. A város kaszálói — az igási csárdánál, a rákosi csárdánál, a zugolyi erdő közt, a nádtermő rét közt, Nagy Lucson és Kollárháton — 406 holdat tettek ki.

¹⁴ Petrovics Gy., A makói hagyma. Makó 1922. 11. 1.

¹⁵ CsmL Csanád vármegye nemes közgy. iratai 1781. szeptember 19.

¹⁶ MVL M.v.é.r.i. 1779. 197.

¹⁷ Tóth F., A makói hagyma történetéhez. A MFMÉ 1969. I. Klny. A Makói Múzeum Füzetek 4. 55—59. 1.

¹⁸ Erdei F., Futóhomok Bp. É. n. 111. 1.

A külső legelő a legtávolabbi övezetet képezi Pusztá, Kopáncs, és Csókás körzetében 13 888 hold terjedelemben.

A tűzvész sújtotta gazdaságok állatállománya magasabb volt a városi átlagnál.

9. táblázat

Egy gazdaságra eső állatállomány a megégett városrészen (darab)

	Jobbágy	Zsellér
Ökör	3,6	—
Tinó	3,3	0,6
Tehén	2,9	0,5
Borjú	1,5	0,4
Ló	3,6	0,5
Csikó	1,4	0,3
Sertés	2,3	0,2
Juh	3,6	—

A 18. századi baromfitartásról nincsenek a levéltárakban megfelelő források, a dicális összeírások sem tartalmaznak ilyen adatokat. Ezért különösen értékes az aprójószágban esett kár összeírása. A baromfiállományban történt pusztulás alapján feltételezhetjük, hogy a tűzvész az erős szél következtében roppant gyorsan terjedt, az emberi élet mentésén túl, erre már nem kerülhetett sor.

A baromfitartás igen általános lehetett. A gazdaságok 78%-a egy vagy két tyúkóllal ellátott, 14%-ában pedig az aprójószágot nem ólban tartották. Ez a 92%-os ellátottság is csak a realitás alsó fokát jelzi, nem tartalmazza a katasztrófát átvészelő baromfiállományt.

Tartottak libát, kacsát és tyúkot. Megsemmisült egy háztartásban 16 lúd, 11 gazdaságban 175 kacsá és 26 háznál 683 tyúk.

10. táblázat

A tyúkállomány gazdaságonkénti nagyságrendje a megégett városrészen (százalékban)

Darab	%
1—10	23
11—20	31
21—30	11
31—40	4
41—50	31

A tyúktartás terén nem mutatkozik különbség a telkes jobbágyok és házas zselérek között, átlagosan 26 esik egy háztartásra. A kacsánál már az átlag: 18 illetve 11%. Libában esett kár csak telkes gazdánál fordul elő.

Az ipari tevékenységet az újjátelepülést követően paraszt specialisták láthatták el, ugyanis az 1715. és 1720. évi összeírásban kézműves nem szerepelt.¹⁹ 1733-ban

¹⁹ Bohdaneczky E., Csanád vármegye nemzetiségi és gazdasági viszonyai a XVIII. században Makó 1940. vm. Kvt.: 36. 70. p.

viszont számuk már 33, 1780-ban 72. Jogállapotuk szerint valamennyien házas zselérek.

A kárt szenvedettek között három kézműves volt.

Szilágyi István fazekas kárlajstromán 300 korsó, 5 tál, 5 fazék; Szücs Mihály szűcsnek pedig — ki tímársággal is foglalkozhatott — 4 csávaskád és 80 báránybőr szerepel. A legmódosabb iparos Szabó György szabó, de mesterségbeli káráról nincs szó. Kőrösi Mihálynak pintér mesterséghez való szerszámái semmisültek meg, valószínűleg felhagyott a szakmával, ugyanis a dicalis összeírás nem sorolja a kézművesek közé.

A korabeli inventáriumok az egyes kézművesek szerszámkészletére pontos adatokkal szolgálnak.

Tajts György csizmadia műhelybeli eszközei: 25 pár kaptafa, 3 pár sámfa, 2 mustra, (egy réz, a másik vas), 1 tőke, cifrázó, sodrók.²⁰

Kutas Mátyás kerékgyártó szerszámai: vonószék, esztergáló eszköz, köszörűkő vályúval, keréktalpaló szék, tengelyhúzó, czirkalom, rámás fűrész, kisebb fűrész, nagy kalapács, kis kalapács, faragó balta, faragó bárd, 4 ráspoly, 8 véső, 7 apró véső, füles véső, 2 kétkézvonó, 14 fűrő, (ebből 1 hosszú, 3 nagy, 7 kicsi) 3 gyaluvas, sróf-metsző. Vannak még a műhelyben félkész termékek: (16 küllő, 8 talp, 20 tengelyfa, 2 rúdfa karikával, 2 talpatlan kerék) és különféle anyagok (14 lőcsnek való fa, 38 talpnak való, 1 tuskésfa, 1 vasék, dirib darab fák).²¹

György Kovács műhelyfelszerelése: öreg üllő, szarvas üllő, 2 fűrő, 3 előütő pöröly, pöröly, 2 félkéz kalapács, 9 fogó, 7 szegfejező, 6 kohóbavaló, 6 spáring, 2 fejsze-fogzó, marokvas hajtó, patkó homorító, ráfhúzó, köszörűkő, 4 igazító, 2 vágó, lukasztó, 2 gömbölyű lukasztó, 3 hegyes lukasztó, szegletes lukasztó, cifrázó fáncc, 2 harapó fogó, köröm faragó, patkoló verő, 3 ár, állatgyógyászati eszközök: 2 érvágó, ló száj tisztító vas.

Farkas György szűrszabó műhely berendezése és szerszámai: műhely asztal, szabó asztal, láda, 2 műhelyben való szék, kis tőke, kis fogas, 2 dézsa, vagdaló (deszka), metszővas, cérna gombolyító fa; leltárba vett anyagok: egy vég fekete posztó, egy vég fehér posztó, két darab posztó, öt gombolyag zsáknak való, egy fehér prém, három gombolyag varrni való cérna.²²

A tűzvést megelőző esztendőben leégett a város serháza, ezért Christovits Imre csanádi püspök 1780-ban „az Maros mellett levő maga serházát, ott levő serfőzőnek házával és mindennemű található épületekkel, kerítésekkel, tulajdon maga nagy kazánjával és az serfőzéshez kívántató eszközeivel együtt a városnak örökösen által ad.”²³

A serház eszközlétára 1798-ban készült el. Maga az épület állt a tulajdonképpeni serházból, a pálinkaházból, a serivóból, a serfőző szoba-konyhas lakásából, malomból, az udvaron lóistálló, sertésól, kút. A fűtés föld kemencével történt, a házon üveg ablakok és pléhes ajtók vannak. A serház felszerelése 1 véka, 6 puttony, 8 fertályos saffli, 3 egyfűlű saffli, 3 kármentő, 2 malátás hordó, 3 komlós hordó, 23 seres hordó, 1 kisebb kád, 1 másló kád, 6 másló lapát, 3 ser alá való vályú, 1 standár, 2 cserpál, 1 ser kazán, 1 hűtő, 1 komlós kas. A pálinkaházban van: 2 pálinka főző kazán, mindenik 3 csővel, 2 csüves hordó, az üres hordók felett vályú, 1 tisztázó lajter, 3 másló

²⁰ MVL Tü. jkv. 1788. 64.

²¹ MVL Tü. jkv. 1801. 16.

²² MVL Tü. jkv. 1801. 30.

²³ Idézi Reizner J., Makó város története. Szeged 1892. 124—125. lap. A serház a mai Liget és Gőzmalom utca sarkán állt. A második világháború során megrongálódott épület utolsó falmaradványait 1980-ban bontották le. A Gőzmalom utca korábbi neve Serház utca.

²⁴ MVL Tü. jkv. 1798. 5.

kád, 1 vatkának való 5 akós hordó, 2 cserép tál, 2 katlan (vas ajtóval). A serivó házban a föld kemencén kívül 2 pad található.²⁴

A zsidóság közvetlenül a földesúr fennhatósága alá tartozva külön községet képez a városban. 1773-ban az 50 család között 1 üveges, 3 szabó, 1 vésnök, 1 rozsolis készítő van.

A malmok száma a népességgel arányosan gyarapodott. Makó alatt a Maroson 1721-ben egy vízimalom kelepelt, 1753-ban kettő, 1781-ben négy, 1790-ben kilenc. A ház- és tárhajóból álló vízimalom értéke és fenntartása jelentős költségbe került. Egy 1788-ból származó specifikáció szerint:²⁵

	f	kr
Az egész vízimalom alkuja volt	350	
A kotsinak kétszeri felmenéskor fizettem	24	
Kormányosnak hazáig való bére volt	36	
Mester embernek munkája értékkel együtt térszen	100	
Vas ára	25	
Két kő	12	
100 Deszka	18	
két Csákány	3	
Létz és Sindely Szeg	10	
Sindely	16	
Kovács munka	4	
Bor ára	20	
Somfa	8	
Nagy szegek		48
	<hr/>	<hr/>
Summa	626	48
	24	
	<hr/>	<hr/>
Adtam a Malomhoz egy Csónakot	650	48

Előfordult, hogy a molnárok egymás öröktetőit elcsalogatták. Az egyik malmos bepanaszolja Balog Józsefet és feleségét, mert „a múlt ősz ulta minden módon azon vagyon, hogy az én malmomba senki ne örölyön, hanem csak az övébe, e végre az én malmomat mindenekelőtt gyalázta, rossznak mondta, ha leeresztettem a kerengőjét, ő feleeresztette, az örlősöket az én malmom elől elhívatta, és elhítette, hogy most vág-ták a követ, most darálnak rajta ... melly által énnékem igen sok kárt okozott.”²⁶

Az áradások, a fagy és a távolság miatt a folyamparti városban is nagy szerep jut a száraz malmoknak. 1781-ben 23 van belőlük, a tűzvészegyet hamvasztott el, melynek értéke 300 forint. A kivetett taxa évi összege vízimalom után 6, szárazmalom után 3 forint.

Az ipari tevékenység nem szakadt el a földtől. A kárt szenvedettek közül kettőnek szölleje, egynek dohány földje volt.

A kereskedelmi forgalom vásárokon és piacokon bonyolódik. Makó város urbárium a beneficiumok között említi: „Vásárló Piacz vagyon az Helyben, ahol a Natúrálékat néha néha tūrhető áron el lehet adni.”²⁷

Négy országos vásártartás jogát szerezte meg a város, a hetivásárokat szerdán és pénteken tartották. A vásárok árendásai 1787-ben említik, hogy a vidékiek „vízen számosabb életet vagy más egyéb jószágot venni ... szoktak.”²⁸

²⁵ MVL Tű. jkv. 1789. 28.

²⁶ MVL Tű. jkv. 1787. 62.

²⁷ Országos Levéltár Mikrofilmtár: 4164.

²⁸ MVL Tű. jkv. 1787. 37.

A kézművesek megoszlása Makón 1780-ban:

Campanat	1
Cerdones (timár)	2
Cothurn (csizmadia)	18
Faber ferrarius (kovács)	5
Faber lignarius (ács)	3
Faber seror (lakatos)	2
Figulus (fazekas)	5
Funifeg	1
Murarius (kőműves)	1
Pellio (szűcs)	9
Sartor (szabó)	7
Sutor (varga)	2
Textor (takács)	10
Vietor	1
Egyéb	5
	<hr/>
	72

Király József kárvallottnak „boltbeli portékái” is megsemmisültek. Kis szatócs üzlete lehetett, ugyanis bolt berendezés és az árukészlet értéke 50 forint. (Ez 25 köből búza értékével azonos.)

János Kovács özvegye piaci árus lehetett, ugyanis a dicalis összeírás a kereskedők-nél nem tünteti fel de a tűzvész során saját igényét messze meghaladó készlete semmi-sült meg: 34 rőf hetes vászon, 38 rőf tizenhármas, 47 rőf tízes vászon, 25 rőf pamutos szélű vászon, 10 rőf kendervászon, 15 rőf szősz vászon.

A közlekedés igen elmaradott szinten áll. Szárazföldi utak az év nagy részében járhatatlanok. Az első katonai felmérés ország leírása részletesen kitér az utak minő-ségére is. „Az országút Vásárhely felé a Nagymikocsai-halomnál említett hídon ke-resztül szántók és legelők között vezet. Éppen ezért jó. Az Igarházi-erdőnél a hídon át Apátfalvára vivő út az előbb említett patak áradása miatt nem járható. A komlói útnak a Rákosi-csárdánál és a Feketehalmon át húzódó részei, valamint a Rákosi-csárda mellett Orosházára vezető útszakaszok szántókon át haladnak és jók. Csak az utóbbinál van közben egy jelentéktelen mocsár. Az Igási csárdánál Vásárhelyre és Orosházára vivő utak, melyek Nagylaknál egyesülnek, az előbbiekhöz hasonlóak. Az orosházi út azonban tavasszal az Igási-csárda melletti szakasz kivételével a mocsaras rétek miatt nehéz fuvarral nem járható. A földéaki út tavasszal a Csősz-tó miatt, amely 3 láb mély, nem járható. Ezért a vásárhelyi országotat kell használni. A Maros mellett Szegedre vivő út az említett mocsár miatt csak ősszel és télen járható. Nyáron Vásárhelyen át kerülni kell.”²⁹

1788-ban olyan rossz minőségű a Szegedre vezető út, hogy a forspontozásnak sem tudnak eleget tenni. Korábban minden héten hat négylovas kocsit küldtek, me-lyen annyi pozíciót vittek, ami egy hétig maguknak és lovaiknak elegendő.

A terményfelesleg értékesítésére a vízi közlekedés révén nyílt lehetőség. A hajó-sok nem a „Maros tekervényes hosszú útján, hanem a kiöntési területeken, nyílegye-nesen haladtak. Amikor pedig a vizek medreikbe tértek, akkor a makói hajók és de-reglyék a Bogdány és Porgány erekben hajóztak be Szegedre, ami szakadatlan villon-gásokra és perlekedésekre adott alkalmat.”³⁰

A makói réven keresztül Bánátba vezetett az út. Christovits Imre csanádi püspök-ke 1780-ban kötött szerződés említi, hogy a révecske forgalmát „mostanában ott levő

²⁹ Eperjessy K., Csanád megye az első katonai felvétel (1782—1785) idején. A Makói Múzeum Füzetek 7. Makó, 1971. 23—27. lap

³⁰ Reizner i. m. 48.

hajóval” bonyolítják le. A II. József kori ország leírásból is tudjuk, hogy a város alatt Zugoly kivételével, ahonnan Zomborba lehet kocsival vagy gyalog eljutni, sehol sem lehet átkelni. A tűzvész során 4 kocsi, 1 kocsi kas, 2 szán, 6 nyereg, 3 kocsi kötél semmisült meg; továbbá hám, gyeplő, kantár, ponyva, ponyva kötél, rudas fa tengely fa. A talicskával történő teherhordás is általános lehetett, a gazdaságok 10%-ánál jeleztek ilyen jellegű kárt. Zsák átlagosan — mind a telkes jobbágyoknál, mind a házas zselléreknél — gazdaságonként 4 semmisült meg.

NÉPI ÉPÍTÉSZET

A belső telek nagyságát az urbárium egy jugerumban (Csanád megyében 1 100 □-öl), illetve általánosságban akkora földterületben határozták meg, melybe két pozsonyi mérő magot lehet vetni. A telek nagyságát a mértékegység tört számával (pl: 2/8, 4/8, 9/16, 10/16) fejezték ki, (a táblázatban ezt négyszögöltre átszámítva is adjuk). Az urbárium a tűzvészt követő évben készült, mely az 50 kárt szenvedett gazdaságból 41 családra vonatkozóan tartalmaz adatokat.

11. táblázat

A belső telek nagysága a vizsgált városrészben
(százalékban)

Jugerum	□-öl	Jobbágy	Zsellér
11/16	756	3,5	—
10/16	688	14	17
9/16	619	10	—
8/16	550	7	33
7/16	481	3,5	—
6/16	411	7	17
5/16	344	17	—
4/16	275	31	25
2/16	138	7	8

A házas zsellérek belső telek átlaga mind a megégett városrészben, mind az egész helyiségben magasabb a telkes jobbágyokénál.

12. táblázat

Egy gazdaságra eső belső telek nagysága
(□-ölben)

	Mégégett városrész	Makó
Jobbágy	434	382
Zsellér	446	570

A leégett városrész Makó törzsökös települése, ott a teleknagyság az újjátelepülés idején alakult ki 400—500 □-öl között ingadozva. E terület eredeti lakói telkes jobbágyok voltak, a viszonylag kis számú házas zsellérek a későbbi évtizedekben jelentek meg.

Mária Terézia úrbéri rendelete szerint, ha a belső fundus nem éri el az előírt nagyságot, a külső telek kimérésénél kell kiegészíteni. A házas zsellérek esetében erre egyre szűkebb lehetőség nyílik, legfeljebb kender, dohány vagy veteményes kerttel kárpótolhatták őket. A rendelet megjelenése utáni telek parcellázások során a házas zsellérek a belső teleknek lehetőleg egy tagban való kimérésére törekedhettek. Döntően ezek az új osztások emelheték meg a házas zsellérek belső telek átlagát.

Az egyes telkek nagysága vagy formája változhat, megoszthatják, bővíthet is, de mégis inkább a telekhatárok állandósulása jellemző. Az 1824. évi Giba Antal-féle felmérés — a nagy számok törvénye szerint — képes reális képet nyújtani a korábbi telekformákról. Ezek nagyjából szabálytalanok, nyoma sincs a mérnöki kiosztásnak, a telekhatárok jobbra eltérnek a derékszögű vonalvezetéstől, vagy a párhuzamos határvonalaktól. Makón a kettős beltelek rendszer nem alakult ki.

A telkek körülhatárolása túlnyomórészt sövénykerítéssel történhetett. Halasi György „Péror György szomszédságában épített házát, istállót, sövénykerítésével, kapujával ... Makó városának eladja.”³¹ A közelebbi múlt tavasszal udvarunkat akarván békeríteni, történt, hogy Férjem a Fejér háznál levő (urasági csösznek) eladta sövény karókért a Szigetben levő szilvásunkat.”³²

A telekrend meghatározója a lakóépület helye. Erdei Ferenc egy rövid összegzésében megállapítja: „Az első korszak paraszt építés módja tiszta, világos és áttekinthető, de rideg és szűkmarkú. A ház szabadon áll a telken. A telek határától legalább egy öl választja el, és az állhat az utca vonalával párhuzamosan vagy merőlegesen. Ez utóbbi azonban gyakoribb. Kerítés sohasem csatlakozik a házhoz: ember, kutya bátran körüljárhatja. Az udvar tagolatlan egységben gazdasági udvar. Külön tömböt képeznek a lakóház mellett a gazdasági épületek. Gyakran nem is a ház mögé, hanem a ház elé építik az istállót és az ólakat. Ezt az építés módot szigorúan a termelés szükségletei határozták meg.”³³

Az 1824. évi Giba Antal-féle felmérés a házakat a telekhatáron tünteti fel, valamennyi véggel néz az utcára. Az épületek — a kapuhoz való viszonylatukban — az utca egyik oldalában „jobbosak”, másik oldalában „balosak”, ugyanis a ház hátulja északi tájolású.

A 18. századi összeírások — a házak klasszisba sorolásán túl — nem tartalmaznak statisztikailag feldolgozható adatokat. Bázis forrásunk legfőbb értéke, hogy belőle a 18. századi Makó népi építészetére — a házak alaprajzi elrendezésére, az egyes helyiségek házon belüli funkciójára, a melléképületek differenciáltságára, típusaira — igen megbízható és pontos adatok meríthetők.

Az összes gazdaságoknál a kár összeírása a lakóházakkal kezdődik. A tűzkár 50 parasztgazdaságot sújtott, a helytörténeti irodalom viszont 67 házról tesz említést. A „ház” szó fogalmát „szoba” jelentéssel azonosítottuk, ahogyan még ma is használják az öregek; „nagyház” az utcai szoba, „kisház” a belső szoba. A II. József-kori katonai felmérés (1784) a megégett városrészben olykor két épületet is feltüntet egy telken. Ez a térképszelvény három évvel a tűzvész után készült, az új házat utcarendezés következtében máshová is építhették, de olykor helyreállíthatták a benti öreg házat is. A térkép a házzal össze nem épített nagyobb melléképületet (istálló, kamra, pálinkás ház) is jelölhet. Azon telkes gazdáknál, hol zsellérek is laktak, minden esetben két ház szerepel a kimutatásban, ők lakhattak tehát külön szobában illetve külön házban is, mindez a helyiségek számát nem módosítja. Inantsi József házas zsellér lakóépületében viszont, amely egy házból és kamrából állt — ezen szoba-konyha-

³¹ MVL M.v.é.r.i. 1734. 40.

³² CsmL Csanádi Püspökség makói uralma iratai 1784. 87.

³³ Erdei F., A makói városi és tanyai parasztház. Tér és Forma 1937. 174—175. 1.

kamrás házat értünk — Lásbas Nagy Mihályné zsellér is ott lakott. Ez patriárkális kapcsolatot is jelenthet.

A konyha vagy pitar kifejezés sem a tűzkár összeírásában sem a korabeli inventáriumokban nem szerepel. Általánosnak mondható az ilyen megjelölés: „vagyon házam, ahoz tartozandó kamrával és istállóval”. A házon tehát nem pusztán szobát értettek, hanem szoba-konyha együttést.

A társadalmi rétegződés az alaprajzi tagolódásban is jól tükröződik. A telkes jobbágyok házai 3—6, a házas zselléreké 2—4 osztatúak. Mindez azt mutatja, hogy az újjátelepülés után nyolc évtizeddel — a lakók második nemzedéke — már igen differenciált tagolású házakban laknak.

13. táblázat

A leégett házak alaprajzi elrendezése

	Jobbágy db	Zsellér db
Szoba-konyha	—	3
Szoba-konyha-kamra	17	9
Szoba-konyha-kamra-kamra	8	1
Bolt-szoba-konyha-szoba	—	1
Szoba-konyha-szoba-kamra	3	3
Szoba-konyha-szoba-kamra-kamra	3	—
Szoba-konyha-szoba-kamra-kamra-kamra	2	—
	33	17

A szoba-konyhás ház továbbfejlődésének fő tendenciája egy vagy több kamrával való bővülés. A második szoba főleg társadalmi rangot fejez ki, a kamrák növekvő száma pedig a gazdaság differenciáltságát is.

Általánosítás céljából a helyiségek elnevezésétől eltekinthetünk, az előfordulás %-os megoszlása:

14. táblázat

A vizsgált házak alaprajzi tagolása
(százalékban)

	Jobbágy	Zsellér	Összesen
2 osztatú	—	18	6
3 osztatú	52	53	52
4 osztatú	33	29	32
5 osztatú	9	—	6
6 osztatú	6	—	4
	100	100	100

A vizsgált városrészben többségében 3 osztatú házakban laktak, de a telkes jobbágyok közel fele ennél nagyobbban. A városi átlag lényegesen rosszabb, hiszen a mintavétel a városközpontot reprezentálja. Ennek korrekcióját a dicális összeírások alapján a házak osztályba sorolásával végezhetjük el.

15. táblázat

A házak osztályba sorolása 1781-ben
(százalékban)

	Megégettek	Makó
I. Classis	32	13
II. Classis	50	36
III. Classis	18	51
	100	100

A házak klasszisa, osztályba sorolása nem a bennük levő helyiségek számától függően történt, hanem az épület állaga, státusa szerint, de az építmény nagysága alapján kifejeződik benne az alaprajzi tagolódás is.

Ha a házak városi szintű osztályba sorolását összevetjük a leégett épületek alaprajzi tagolódásával, következtetni tudunk a városi szintű állapotokra. Az első osztályú házak 5—6 osztatúak, 24—30 méter hosszúak, a második osztályba soroltak általában 4 osztatúak, 16—20 méter nagyságúak, az épületek több mint fele harmad osztályú, 2—3 helyiséggel, 8—14 métereseek.

A házépítés módjára az elégett anyagok megnevezéséből lehet következtetni. Simon Istvánnak volt két szelemen ágasa, többeknek gerendájuk, palincsuk, deszkájuk.

A tetőt gyékénnyel és náddal fedték. Tíz háznál 3 600 kéve gyékény semmisült meg, amelyet tetőjavításra tartalékolhattak. „A városházánál levő istállónak fedelét gyékénnyel és náddal egészen újonnan megfedik, gyékénnyel felverik és náddal belől, felől megveretik és szegik.”³⁴

Az újjátelepülés idején a házak kivétel nélkül patics-falúak voltak, hiszen még a katolikus és református templom is így készült. Az előbbi 1718-ban, az utóbbit csak 1778-ban építették át. A vizsgált városrészben az első megtelepülők sövényfalú szükség épületeit már szilárdabb falúra cserélték ki. A végrendeletek több esetben két házat említenek: egy megroskadt ócskát és egy újat. Ez nemcsak állapotbeli megjelölés, hanem az építés-technikában történt változás kifejezője is. Makón a vertfalú házak terjedtek el, a sövényfal a melléképületeken és a periférikus városrészekeken élt tovább. Megjelentek a házépítő paraszt-specialisták: házverők, házfedél csináló mesteremberek.³⁵

Kovács István telkes gazda lakóháza kiegészül egy másik épülettel, Joó Mihályé egy sütőházzal. A sütőháznak főzést is szolgáló kiskonyha funkciója nem volt, még nem alakult át a felső konyha tiszta konyhává, ugyanis az egyik feljegyzésben ez áll: „Az Udvaron sütő kis ház. Abban Pálinka főző kazán egész készséggel.”³⁶

A gazdasági melléképületekkel való ellátottság a vizsgált városrészben igen magasszintű. A jószágot istállóban, tehén akolban, esztrengában, sertés-tyúk- és lúdólban tartották; a gabonát életes kasban, hambárban, kukoricás kasban; a kocsit kocsiszinben.

A telkes jobbágyok gazdaságának 88%-a, a házas zsellérek 59%-a istállóval ellátott. Több gazdaságban (a telkes gazdák 27, házas zsellérek 0,6%-ánál) két istálló

³⁴ MVL Tü. jkv. 1793. 3. 2

³⁵ MVL Tü. jkv. 1793. 23, 1801. 22.

³⁶ MVL Tü. jkv. 1789. 27.

szerepel, ami a tehén- és a lóistálló különválását jelenti. Oláh Mihály telkes gazda teheneit akolban tartotta.

Sertésól a telkesgazdák 88%-ánál, a házas zsellérek 83%-ánál fordul elő.

16. táblázat

A vizsgált házak disznóállal való ellátottsága
(százalékban)

Disznóól száma	Jobbágy	Zsellér
0	12	18
1	27	53
2	55	23
3	6	6
	100	100

A disznóólat általában az első szomszéd felől udvarkeresztben építették. Görbe Ferenc 1787-ben bepanaszolja a városnál szomszédját, Diós Sándort, hogy a sertésólat fundusához közel építette. Diós Sándor védekezésében egy általános gyakorlatra hivatkozik: „ezen épületem eö neki tsak legkisebb kárára sem lehetett, melyért az maga helyén meg ne maradhasson, mivel a magáé sokkal közelebb vagyon Szemes Istvánéhoz, hasonlóképpen Szűcs Ferencé és B. Szűcs Jánosé szomszédgyaikhoz ... sőt 400 ollyas formán, és oly közel való épületek is a városban taláztatnak, mellyek éránt senki mind eddig nem panaszkodott.”³⁷

A tyúkóllal való ellátottság is jelentős: a telkes gazdák 93, a házas zsellérek 48%-ánál fordul elő. Ólban történő baromfitartás a gazdálkodás bizonyos szintjét mutatja. 14%-ot tesz ki azon háztartások száma, ahol tyúk-kárt jeleztek, de tyúkoluk nincs. Kettős tyúkol házas zselléreknél egyáltalán nem fordul elő, telkes gazdáknál a tyúkolak 33%-a kettős ól. Varga György telkes jobbágnak külön lúd ólja is volt.

A birkák elkülönítésére szolgáló esztrenga átlagosan minden negyedik telkes gazdánál fordul elő (24%). „A vesszöböl fonott fejő isztronga”³⁸ később teljesen kiveszett Makón.

A gabonát kasban és hambárban tartották. Az életes vagy gabonás kast szánkótalpra építették, felfelé szélesedő, vesszöböl font falát kívül-belől tapasztották. A kas a török idők emlékét őrzi. A „futások” alkalmával lovat fogtak elé, és valami közeli rejtekhelyre vontatták.³⁹ Földközelen állt, csak tuskót vagy követ tettek alá. Bátky Zsigmond szerint tűz esetén elvontatható⁴⁰, ezt a feltevést a makói tűzvész nem igazolta.

Az életes kas tapasztatlan változata a kukoricás kas, melyben csöves kukoricát tároltak.

Igaz András portáján 3, Halasi Jánoséknál 2 gabonás kas állt; erre nem feltétlenül a nagy mennyiségű gabona miatt volt szükség, hanem adott esetben a búza, árpa, zab, morzsolt kukorica vagy avas gabona elkülönítése miatt.

A kis bebúvó ajtó nehézkessé tette a kas használatát. A gabona termelés növekedésével megjelentek a hambárok. A kis befogadóképességű kassal szemben a hambár nagyobb méretű, oldalfalai párhuzamosak, masszívabb és rangosabb építmény. Oláh

³⁷ MVL Tü. jkv. 1787. 80.

³⁸ MVL Tü. jkv. 1798. 27.

³⁹ Bálint Sándor egykori szíves szóbeli közlése

⁴⁰ Magyarország Néprajza I. kötet Bp. 1941. 2. kiadás, 60. 1.

Mihály hambárja kétszáz köblös. A vesszőfonatú hambárok mellett megjelent a deszkahambár is. Jámbor Gergely portáján egymás mellett állt a gabonás kas, egy kas hambár (sövényfalú) és egy deszkás hambár.

A gabona tárolása az egyes gazdaságokban az alábbi megosztást mutatja:

17. táblázat

A gabona tárolási módja a vizsgált gazdaságoknál
(százalékban)

Tárolás	Jobbágy	Házasszellér
Nincs gabona	6	18
Kas	15	18
Hambár	15	—
Egyéb helyen	64	64
	100	100

Mivel a gabona termelés még nem nagy volumenű, elsősorban az önellátást szolgálja, a gazdaságok zömében nincs külön tároló épület. A házi szükséglet kamrában és padláson is elfér. Gabonás vermet nem alkalmaztak. A kukoricás kas még ritkább lehetett, csak egy házasszellér gazdaságában szerepelt.

A házatlan zselléreknek helyel-közzel megengedhették a kisebb gazdasági melléképületek létesítését. Szilágyi János személyi tulajdona között szerepel sertés ól és kas.

A színnel való ellátottság a telkes gazdáknál 39%, a házasszelléreknél 23%. A színen valószínűleg kocsiszínt kell érteni.

Az összeírás a bútorzatra, a házi és konyhai felszerelésre, a viseletre, a földművelésre és az állattartás eszközeire vonatkozóan koránt sem ad teljes képet, ugyanis egy ilyen, mindent megsemmisítő katasztrófa esetén az alapvető termelési eszközök elvesztése háttérbe szorítja az apró-cseprő használati eszközöket. Az egyes házak kárlajstroma többször egy összegző tétellel fejeződik be: „házi szükségre való mindenféle eszközök”, „apró-cseprő eszközök”, „házbéli készület”.

A házak bútorzatára és berendezési tárgyaira a korabeli inventáriumok hitelesebb és pontosabb adatokat tartalmaznak, ezért egy olyan jellemző hagyatéki leltárat választottunk, amely általánosítható adatokat tartalmaz. Ilyen Nagy Pál János inventárium.

Az 1792-ben elhalt Nagy Pál János két jobbágytelkes gazda volt: 72 jugerum szántót, 5 fossor szőlőt művelt és 40 falcastrum rétet kaszált.⁴¹ Szoba-konyha-kamrás házát — melynek numerusa 1 206 — a rovatos összeírás harmadik klasszisba sorolja. Családjuk három tagú (családfő, feleség, 16 év feletti fiú). Állatállománya: 2 tehén, 3 hámos ló, 1 ménesbeli ló.⁴² Nagy Pál János hagyatéki leltárának a pontosságra való törekvés mellett — nagy értéke, hogy a tárgyakat helyiségenként sorolja fel.⁴³

A szoba bútorzata áll: 1 asztalból, 2 almáriomból, 2 nyoszolyából, 2 ládából, 2 hosszú karszékéből, 2 karos nagy karszékéből, 3 karszékéből, 1 tükrösből, 3 fogasból, rúdból.

⁴¹ 1 jugerum = 1100 □-öl, fossor = 1 „kapás” föld, kb. 94 □-öl, falcastrum = kb. 1 jugerum

⁴² MVL Dicalis összeírás 1791.

⁴³ MVL Tü. jkv. 1792. 10.

A bútorok megnevezéséből lehet következtetni elhelyezésük rendjére. *Két hosszú karszék a fal mellett* sarokpadot jelent, mely a kemencével ellentétes sarokban állt. Ez övezte a *fából készült asztalt*, e mellé került a *két karos nagy szék*. A két *nyoszolya* közül az egyiket a ház hátulja felőli sarokba, a másikat az ajtó mögé állították. A *tükkör* az ajtóval szemközti falra került. Ez alá helyezhették a *kisebb ládát*. A *nagyobb ládát* és a *két almáriumot* az ágyak mellé, a *három karszéket* az ágyak elé állították. A *három fogas* közül az egyik az ajtó mögé, a másik a kemence mellé, a harmadik a sarokpad fölé kerülhetett. Az utóbbi *tálas fogas* lehetett, feltehetően erre helyezték a két *czintálat* és a tizenegy *czintányért*, a hét *kisebb-nagyobb tálat*. Az öt *cseréptányér* valószínűleg a falon kapott helyet. A mennyezetre erősített rúdon volt a helye a tíz *pamukos törülköző kendőnek* és a három *pamukkal szüvött nagy abrosznak*.

A párnák száma alapján bizonyosra vehetjük, hogy az első ágy *fölvetős* volt. A 11 párna közül 7 *szüvött* és 4 *viseltes*, *czíha* nélküli. A két nyoszolyán 5 *derékalj*, 1 *dunna*, és 2 *vászony lepedő* volt. Az almáriumban tartották a 6 *pamukkal szüvött párna haját*, a 2 *lepedőt* — mely közül az egyik halottra való *csipkés lepedő* — 1 *üres derékaljat*, 1 *viselős abroszt*, 1 *pamukkal szüvött viseltes abroszt*, 1 *nagyon viseltes szütt abroszt*. Az almáriumon lehetett a 8 darab *egy itcés kancsó*, a *két itcés kancsó*, *négy meszel üveg pohár*.

A nagyobb, zöldre festett ládában volt a helye a 4 *vászon* — *ágyra való* — *lepedőnek*, a 10 *kender vászonbul* készült *szakajtóruhának*, 1 *sütőabrosznak*, 1 *viseltes szűnyogháló*nak, 1 *férfi ingnek* és 1 *paplannak*.

A tarkára festett kisebb ládában volt 6 *pamukos párnahaj*, 1 *vászony lepedő*, 1 *vékony lepedő*, 1 *halottra való csipkés lepedő*, 1 *lepedőriül lefejtett csipke*, 1 *asztal abrosz*, 6 *törülköző kendő pamukkal szüvött*.

A konyha berendezése 1 *tálasból*, 1 *almáriomból* és 2 *fali fogasból* áll. A tálason lehetett a 16 *kisebb nagyobb tál*. A konyhai eszközöket a táplálkozásról szólva ismeretjük.

A kamrában tároltak 8 köből *kétszeres búzát*, 1 *borhordó csebert*, 1 *nagy kádat*, 11 *hordót* (1 egyakós, 1 négyakós, 1 ötakós, 1 hatakós, 6 hétakós, 1 tízakós). Az egyik hordó vasabroncsos, a tízakós hordó félig van dohos borral. A táplálkozással kapcsolatos eszközökön kívül található még 1 *kis teknő* a boros csap alatt, 1 *mosó teknő*, 1 *vasrosta*, 2 *félvékás*, 1 *vasas* és 1 *füles favödör*, 1 *rossz ponyva*, 12 *zsák*, 1 *korcsola*, 1 *ócska* — gabonátárolásra szolgáló — *lábasszekrény* apró-cseprő van benne.

A padláson mindössze 5 *üres vajas kanta*, 1 *sajt szék*, 2 *köpülő* (egyik vasabroncsos), 1 *rossz ablak* és 1 *kis teknő* található.

A szellérek semmiféle bútorral vagy berendezési tárggyal nem rendelkeznek. Nagy Andrásnének van 2 *párnája*, 1 *ponyvája*, 1 *lepedője*, 1 *derékalja*. Sajátjuknak mondhatnak még apróbb házkörüli eszközöket: teknőt, üstöt, serpenyőt, zsákot és néhány konyha eszközt. Szilágyi Jánosnak van 12 akónyi *hordója* és 1 *ponyvája*.

TÁPLÁLKOZÁS

Minden bizonnyal Szirbik Miklósnak az a későbbi megállapítása, hogy a makóiak élelmódja „egyszerű, de nem sovány,”⁴⁴ erre az időre is vonatkozik. A hajdani lakodalmakat pazarlónak nevezi.

A gabonával való ellátottságról fentebb szólunk. Lisztkár csak két telkes jobbágnál fordul elő, az egyiknél hat véka, a másiknál négy köből.

A disznóvágás ebben a korban is általános volt, de a katasztrófa idejére, szeptember 12-re a készletek igen megfogyatkoztak. A telkes jobbágyok kétharmadánál

⁴⁴ Szirbik i. m. 37.

a kárlistán nem szerepel a szalonna és a vaj, háromnegyedénél a zsír. A háztalan zseléreknél semennyi sincs belőlük. Dobsa Ferenc négy sziósz gazda háztartásában viszont 70 font szalonna, 180 font zsír (háj), 40 icce vaj és 40 darab sajt volt felhalmozva.

18. táblázat

A károsultak szalonnával való ellátottsága
(százalékban)

Font	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
0	67	70	100
1—5	6	6	—
6—10	6	6	—
11—20	9	12	—
21—50	9	6	—
51 felett	3	—	—
	100	100	100

19. táblázat

A károsultak hájjal (zsír) való ellátottsága
(százalékban)

Font	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
0	76	88	100
1—5	—	6	—
6—10	15	—	—
11—20	6	—	—
21 felett	3	6	—
	100	100	100

20. táblázat

A vajkészletben károsultak
(százalékban)

Ice	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
0	64	94	100
1—5	12	—	—
6—10	12	6	—
11—20	6	—	—
21 felett	6	—	—
	100	100	100

21. táblázat

A sajtékészletben károsultak
(százalékban)

Darab	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
0	64	100	100
1—10	9	—	—
11—20	15	—	—
21—40	9	—	—
41 felett	3	—	—
	100	100	100

A gyümölcs tartósítása aszalással történt. Kizárólag aszalt meggy fordul elő, a szilva aszalási ideje a tűzvézskor még nem jött el. A kárt szenvedett házas és házatlan zselléreknél egy-egy esetben, a telkes jobbágyok 21 százalékánál fordul elő az aszalt meggy. Gazdaságonkénti mennyisége egy vékától két köbölíg terjed. Egy telkes jobbágy háztartására átlagosan három véka esik.

Az élelmezésben szerepet kap a paszuly, a lencse és a borsó.

22. táblázat

Főzeléknek való szemes termény
(százalékban)

Mennyiség	Paszuly	Lencse	Borsó
Nincs	85	70	85
1 véka	12	18	6
2 véka	3	3	6
3 véka	—	3	3
1 köböl	—	6	—
	100	100	100

Nagy Pál fentebb idézett hagyatéki leltárában táplálkozással kapcsolatos konyhában levő eszközök: 1 rézüst, 1 kisebb és 1 nagyobb *lábas serpenyő*, 1 kisebb és 1 nagyobb *látatlan serpenyő*, 1 nagyobb *nyeles*, 4 kisebb *nyeletlen tepszi*, 1 *pecsenye* alá való tepszi, 2 sótartó, 1 *csikmákszűrő* bádognál, 1 nagyobb *mosogatótál*, 1 nagy *vasláb*, 1 *nyújtódeszka*, 1 ócska és 1 új *tormareszelő*, 4 *cserépfődő*, 3 nagy *kalán*, 4 *vas kalán*, 1 *kü butykos*.

A kamrában tartják a *sütőteknőt*, a 2 *sütőlapátot*, a 2 *szitát* és a *dagasztó széklábat*. Mivel a vaj és sajtékészítés eszközeit (vajás kanta, köpülő, sajtszék) a padláson vették nyilvántartásba, ezek rendszeresen nem lehettek használatba.

A tűzvész kárvalótjainál előfordul még *üst* (telkes gazdánál rézüst is), *cseber*, *fejő*, *törő*, *pecsenye alá való*.

VISELET

A ruházatra vonatkozóan — az összeírás felületességéből adódóan — statisztikusan összegző leírást nem tudunk adni, de a korabeli viseleti darabokat ismerjük.

Az asszonyoknál általános volt a *fehér ruha*, mely *ingből* és *pöndölből* állt. *Pruszlíkot*, *ingvállt*, *szoknyát*, továbbá *mentét*, *gubát* és *ködmönt* hordtak. Szirbik Miklós, a város krónikása 1835-ben írt könyvében külön szól a fiatalok és az öregek ruházatáról. „Posztó réklit vagy ködmönt csak az öregek viseltek; a panyókául viselni szokott mente is mint régiség maradványa, már csak ezeken látható ... Az asszonyok főrevalójok, az öregebbeké fátyol főkötő.”⁴⁵

A férfiaknál szintén általános volt a *fehér ruha*, mely *ingből* és *gatyából* állt. Viseltek még *lajbit*, *nadrágot*, *kankót*, *szúrt*, *gubát* és *ködmönt*. A *csizma* mindkét nemnél általános volt, Kovács István két sessiósz gazda eszköztárában 6 pár szerepelt. „A férfiak öltözete — a köz rendűeket értve — szűr, kankó, tsávált és tört suba, ködmön, de igen közönséges a kék posztó ujjas is, mejjre valóval és nadrággal ... lábbelijük tsizma; botskort csak takaráskor látni imitt amott.”⁴⁶

Az összeírásból a társadalmi rétegződésre vonatkozó következtetéseket nem tudunk levonni. Nagy Andrásné zsellér asszony ruhakészlete: 4 pár *fehér ruha*, 1 *kendő*, 1 *mente*, 2 *pruszlik*, 1 *csizma*. A szintén zsellér Szilágyi Jánosnak 6 pár *fehér ruhája* van.

János Kovácsné ruha készlete feltűnően gazdag: 1 *róka-torkos asszonymente*, *arany paszomántokkal*, 1 *rókás asszonymente aranyos sinorral*, *aranyos ráncra valóval*, 1 *matska bőrrel prémezett mente*, 1 *szederjes anglia posztó szoknya*, 1 *zöld kamelot szoknya*, 1 *kék kamelot szoknya*, 2 *egész rása szoknya*, 4 pár új *fehér ruha*, 3 *buja vászon ingvállak*, 1 *posztó lajblí*, 1 *viseltes lajblí*, 3 pár *csizmának való kikészített bőr, hozzá való talppal*, 3 *bocskor*.

Nagy Pál hagyatéki leltárában özvegyének személyes ruhadarabjai: 8 *ingváll gyolcsbul*, 1 *kék szüvött vászony kötő*, 1 *zsebbe való keszkendő*, 1 *fekete Tamasek kötő és laibl asszonyinak való*, 1 *tevebőr arany csipkés laibl*, 1 *rongyos ködmön*, 1 *fekete laibl*, 1 *fekete szoknya posztóbul*, 7 *alsó ing*.

Ha valaki elállt szolgálni, kikötötték, hogy milyen ruhaneműket kap fizetségként. Halász Panna Jutka nevű leánya Csapál Apollónál esztendeig szolgált, fizetsége: 2 pár *fehér ruha*, 1 *szoknya*, 1 *pruszlik*, 1 *kötő*, 1 *kendő*, 1 pár *csizma*. Erzsébet nevű leánya Király Sándornál hat hónapig szolgált, fizetése: 1 *szoknya*, 1 *kötő*, 1 *pruszlik*, 1 pár *csizma*.⁴⁷

ÉRTÉKRENDSZER

Az inventárium-kutatás sokfelé folyik már az országban, de jelenleg összehasonlító anyag még nem áll rendelkezésre. Így csak a helyi adatok alapján vállalkozhatunk bizonyos összegzésre, főleg arra, hogyan éltek a 18. század végi jobbágyok Makón. A mennyiségi ellátottságról a tematikus egységeknél szoltunk. A tárgyak milyenségét és minőségét nagyobbreszt homály fedi. Ritkán megjegyzik ugyan, hogy *vasas veder*, *vasas kocsi*, *szíjjkantár*, *ócska kerék*, *új láda* stb. de ezek a gyér adatok alig általánosíthatók.

Az életmódra a tárgyak pénzbeli értékéből vonhatunk le következtetéseket. A hagyatéki leltárak — így a vizsgált összeírás is — tételesen feltüntetik ugyanis a tárgyak becsértékét.

⁴⁵ Szirbik i. m. 39. lap.

⁴⁶ Szirbik i. m. 39. lap.

⁴⁷ MVL Tü. jkv. 1787. szám nélkül

A gazdaságonkénti kár összege 12—952 forint között ingadozik. Átlagosan a telkes jobbágyokat 236, a házas zselléreket 239, a házatlan zselléreket 28 forint kár érte. A házas zselléreknél kimutatott magasabb összeg valószínűleg a részletesebb bevallásból adódik. Ha ebben az esetben fel is tételizzük az összeírásban rejlő torzulást, mégis úgy tűnik, a telkes jobbágyok és a házas zsellérek között eszközellátottságban nincs alapvető különbség, mindkét réteg igénytelenül él. Csak alapvető termelési eszközökkel rendelkeznek, kényelmet szolgáló tárgyak nem fordulnak elő.

Az összeírás felületességeit igyekeztünk kiszűrni. A telkes jobbágyok felénél — köztük jómódúaknál — nincs például feltüntetve bútorkár, pedig a veszedelem olyan gyorsan keletkezett, hogy a bútor és berendezési tárgyak mentésére nem volt lehetőség. A gazdaságok felére vonatkozó átlagot az egész sokaságra kivetítettük.

23. táblázat

Néhány vagyoni kategóriában az egy háztartásra eső kár
(forintban)

	Jobbágy	Zsellér
Bútor	17	3
Ruházat	21	26
Házi és konyhai eszköz	16	10
Mezőgazdasági termék	46	38

A házak értékmegállapítása igen pontos. Az egyes termények mennyiségét egy-két vékával vagy köböllel többnek is mondhatták, de az egyes károsultak házainak forgalmi értékét mindenki pontosan tudta, az összeírást készítő Bánffy Péter jegyző is. A telkes jobbágyok házainak értéke 25—260, a házas zselléréké 13—180 forint között ingadozik. Ezt tükrözi a rovatos összeírás is, ugyanis az előbbi társadalmi réteg házai zömmel első és második osztályba tartoznak, az utóbbiak a másodikba. A két társadalmi réteg közötti rangbeli különbséget legjobban a házak átlagértéke fejezi ki: a telkes jobbágyoké 114, a házas zselléréké 75 forintot ér.

A háztartások mikro kutatása igen tanulságos a termelési eszközökkel való ellátottság vonatkozásában. A házas zsellérek eszköztárában is előfordul: az eke, a kassa, a villa, a kocsi, a szán, a nyereg, a hám, a gyeplő stb, de nem abban a mértékben, mint a telkes jobbágyoknál.

Sajátos megítélés alá esik a szőlőtermelés és az ezzel kapcsolatos eszközellátottság. Hordóval a házatlan zsellérek is rendelkeznek, ezek ürtartalma 12—40 akó között ingadozik. A telkes jobbágyok gazdaságonkénti hordó mennyisége 4—122 akó.

Mivel a szőlő a telki állományba nem tartozott bele, szőlő földet a házas zsellérek is birtokolhattak. A telkes jobbágyok 82 százaléka, a házas zsellérek 53 százaléka rendelkezett szőlő területtel. A házatlan zsellérek pedig a ledolgozási rendszer következtében részesülhettek valamennyi szőlőből, illetőleg borból.

A házatlan zsellérek csak személyi tulajdonnal rendelkeztek. Ezek köre az ágy-nemű, a ruházat és az alapvető konyhai eszközök. Lehetett viszont olykor tulajdonukban valamilyen melléképület (sertésól, gabonás kas).

A telkes jobbágyok és a házas zsellérek között sokkal nagyobb rétegbeli különbség volt, mint ahogy ez az eszközellátottságban megnyilvánul. A kárvallott családokra nagy lábas jószágból a telkes jobbágyoknál 16, a házas zselléreknél 2 darab jut. Nem ennyire polarizált arányokat fejez ki a dicális összeírásban feltüntetett adó

összege. Egy telkes jobbágyra eső házi és hadi adó átlaga 18, a házas zselléréké 4 forint.

A tűzvész igen súlyos gazdasági-társadalmi következménnyel járt. A kárvallott házas zsel érek 71 százaléka házatlan zsellér sorba süllyedt. Mindössze öt családnak sikerült a volt házát részben vagy teljesen újjáépítenie, ezt is csak az állatállomány árubabocsátásával tudták elérni.

A telkes jobbágyok 11 százaléka nem tudta a házát helyreállítani. Rokonokhoz vagy inkább szállásra költözhetek. Állatállományuk 31 százalékkal csökkent. A kárvallott telkes jobbágyokat is érzékenyen érintette a tűzvész, de jogállapotukban változás nem történt.

Tűzvészek és más természeti csapások ellenére Makó a 18. század végére virágzó mezővárossá kezd fejlődni. Természeti és gazdasági adottságai kedvezőek, földje jó minőségű, jobbágytelkei az országban a legnagyobbak közé tartoznak, a püspök-földesúrtól a függési viszony taksás jobbágyi, az egész határ úrbéres föld, a Maros 1754. évi szabályozása után ezek az évtizedek árvíztől mentesek.

FÜGGELÉK

Összeírás az 1781. évi makói tűzvész által keletkezett kárról

Pro Memoria

A° 1781

Die 12° Septembris Makó Városában támadott gyulladás által szegény Lakosok és a Reformatata Eklésia minemű kárt vallott Conscriptatott Tekintetes Nemes Vármege által
A kár Summája tészen 23 728 f 24 x

Conscriptio

Damnorum, per fatale Incendium Die 12° Mensis 7^{bris} Anni nunc Labentis 781 in Episcopali Oppidi Makó Comitatu Chanadiensi ingremiato exortum Causaturum, quemadmodum hic infrascripti Damnificati Sub juramento Corám nobis revelarunt

(1)

372 Dobsa Ferencz

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2 3/8 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 78 nagy lábas jóság, 13 sertés, 14 juh. Első osztályú háza a Temető utcában.)

2 Domus cum reliqvis adiectys	200
14 Cubus Tritei	28
6 Cubus Hordei	6
180 adiqis a x 12	36
70 Laridi	10 30
40 medial Butyri a 14	11 20
40 Casei ax x 17	11 20
100 Ut vasa vaena a x 12	20
3 Ponyva a f 6	18
25 Sacci a x 17	7 5
3 Lecticae a f 2	6
100 darab sonfa a f 4	4
Házi szükségre való mindenféle eszközök	70
1 Kűső	3
Summa	431 15

(2)

374 Kováts István

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 jobbágytelek, 9 nagy lábasjóság, 30 juh. Második osztályba sorolt háza valószínűleg a Temető utcában állt 2/8-os beltelken.)

1 ház kamarával és egy épület	150
9 cub Avena	9
6 font Szalonna a x 9	54
15 itze vaj a x 14	4 15
12 sajt a x 17	3 24
2 véka kender mag	2
10 akó üres hordó a x 12	2
12 Tyúk a x 6	1 12
2 Nyoszolya	3

500 kéve gyékény a f 1 x 25	7	5
2 Sák		34
Fejér ruha és egyéb apró cseprő házi szükségre való	10	
1 Eke és Szántó Talyiga	3	
2 Tésla		34
2 Fa villa és 2 rudas fa	1	
	Summa	197 50

(3)

374 Darida Lukás

(Házaz zsellér. Gazdasága 3 fossor szőlő. Második osztályba sorolt háza 3/8-os beltelken állt.)

1 ház, kamara, szin, 1 s. v. sertés ól és Tyúk ól	65	
1 1/2 K. Búza a f 1 x 42	3	
2 véka árpa		30
30 akó hordó a x 12	6	
20 font Szalonna a x 12	3	
2 pár csizma	3	
1 nadrág	1	59
1 süveg		51
1 Új kankó	1	49
1 üres Láda		51
3 'Sak		51
1 Menté	6	
1 Ködmön	1	25
2 abrosz, 50 csomó kender, 20 akó kád, 10 szál deszka, 10 kácsa és konyhába való minden eszköz	19	32
	Summa	113 48

(4)

381 Diós István

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2 5/8 jobbágytelek, 4 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 1/3 szárazmalom, 27 nagy lábas jószág, 9 sertés, 100 juh. Első osztályba sorolt háza a Temető utcában állt 9/16 beltelken.)

2 ház, 2 kamara, 2 Istálló 2 s. v. sertés ól, Tyúk ól és Esztrenga	230	
20 köből tiszta búza á 2 f 16 xr	45	20
18 köből árpa á 1 f	18	
10 font háj a x 12	2	
16 sajt a x 17	4	32
7 icze vaj a x 17	1	59
65 akó üres hordó a x 12	13	
1 Ponyva	2	
2 pár új csizma	3	24
30 kátsa	3	30
Kender, Fazekak, Tálak, Tányérok és egyéb eszközök	10	
	Summa	333 45

(5)

370 Király József

(Házasszellér. Gazdasága: 2 nagy lábas jószág. Második osztályba sorolt háza 4/8 telken állt.)

2 szoba, Bót, Istálló s. v. sertés ól és kotsi szín	150
5 köből árpa és zab	5
2 sertés	20
2 Borju	10
50 akó üres hordó a x 12	10
Bótbéli Portéka	50
1 $\frac{1}{2}$ véka kender mag	1 30
1 Nyereg Szerszám	10
2 Hám 1 gyeplű	3
Apró cseprő eszközök	15
Summa	274 30

(6)

375 Szabó György

(Házasszellér. Gazdasága: 4 fossor szőlő, 5 nagy lábas jószág. Második osztályba sorolt háza 4/8 telken állt.)

2 Szoba, kamara, Istálló, s. v. sertés ól, Tyúk ól, kukoriczás kas	170
2 köből búza a 2 f	4
1 köből árpa a 1 f	1
8 kenyér	1 12
35 font szalonna a x 9	5 15
Élés Láda benne levő Lencse, borsó, Kása és Palaczkok	3
1 Láda, a melyben volt selyem és pamut ruha	30
2 Láda tele feje ruhával	10
32 vontató széna	32
65 mázsa Dohány a f 3 x 32	227 30
40 mázsa Dohány a 3 f	120
122 akó Borhoz való üres edény a x 12	24 24
8 Désa a x 9	1 12
1 Réz üst	4 18
2 vas Lábas serpenyő	1 12
1 Petsenye alá való Konyhába való egyéb apró cseprő eszközök	20
70 fenyő Deszka a x 16	11 12
2 szál fenyő gerenda	2
11 oszlopnak való Tölgyfa a x 27	3 7
40 szál horogfa	4 32
12 Tölgy fa gerenda	3 24
12 fűzfa oszlop	42
8 szál fűzfa horogfa	1 8
1 s. v. sertés	3
13 Kátsa és 50 Tyúk	6 31
1 Lajblinak való Selyem matéria béllésivel	3 42
Summa	694 57

(7)

486 Simoni István

(Házasszellér. Gazdasága: 3 jugerum szántó, 3 fossor szőlő, 2 borjú. Második osztályba sorolt háza a Hold utcában 2/8 beltelken állt.)

1 ház kamarástul, Istálló, Szin s. v. sertés ól, Tyúk ól	180
1 köből búza	2
8 köből árpa	8
105 akó üres hordó a x 12	21
50 fenyő deszka	8
Malomhoz való fák, oszlopok	10
Ruhák, házi és konyhába való eszközök	40
30 egész Sufferd in parate	380
Summa	649

(8)

376 Fekete István

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 4/8 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 5 káposztás, 6 nagy lábasjóság. Második osztályba sorolt háza a Temető vagy Csapó utcában 4/8 beltelken állt.)

1 ház, kamara, Istálló, 3. s. v Sertés ól, és Tyúk ól	100
10 köből búza	20
11 köből árpa	11
4 köből zab	4
1 véka Lencse, borsó	1
35 akó üres hordó a x 12	7
4 Sák 17 xr	1 8
1 Derékally és 2 pórna	5 50
1 1/2 köből Liszt	3 24
1 Tepszi	1
1 Szíjj és 1 Kender hám	1
1 Eke	1 25
Konyha béli és házbéli apró cseprő eszköz	10
Summa	166 47

(9)

344 Diós János

(Telkes jobbágy. Gazdasága: két és fél jobbágytelek, 1 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 13 nagy lábas jóság, 5 sertés, 100 juh. Első osztályba sorolt háza 5/8-os beltelken állt.)

2 ház, 3 kamara, 2 s. v. sertés ól	250
15 köből árpa és zab	15
28 akó üres hordó	5 36
1 ágyra való Tarka ponyva	1 21
1 nyeregbe való szerszám	3 30
180 kéve gyékény ab l f 25	2 33
40 Szalonna a x 12	6
8 itze vaj a x 17	2 16
Konyhai eszköz	3
Summa	289 16

(10)

463 Gyula István

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2 jobbágytelek, 3 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 4 káposztás, 1 dohányföld, 24 nagy lábas jószág, 4 sertés, 40 juh. Első osztályba sorolt háza a Hold utcában 5/8-os beltelken állt.)

1 ház, 2 Kamara, 2 Istálló, 3 s. v. sertés ól, 2 Tyúk ól	200
35 köből búza a 2 f	70
40 köből árpa	40
20 köből zab	20
2 véka kender mag	2
7 itze vaj x 17	1 59
8 Sajt x 17	2 16
104 akó üres edény a x 12	20 48
16 zsák a x17	4 32
1 ökör után való szán	4
1 Ló után való szán	1
4 új kerék	4
Házi és konyhai eszközök	20
2 Szij kantár	3
1 gyeplő	3 7
300 kéve gyékény	4 15
16 Lúd a x 12	3 12
50 Tyúk a x 6	5
2 Vontató Kötél	2
Summa	418 9

(11)

462 Igaz András

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 4 jobbágytelek, 3 fossor szőlő, 2 dohányföld, 30 nagy lábas jószág, 10 sertés, 140 juh. Első osztályba sorolt háza 5/8-os beltelken állt.)

2 ház, a kamara, a Istálló 2 s. v. sertés ól, 2 Tyúk ól	230
10 köből búza	20
15 köből árpa	15
20 köből zab	20
10 font háj a x 12	2
20 sajt a x 17	5 40
50 akó üres hordók a x 12	10
3 Életes kas	7
1 Suba	3
3 Nyoszolya	6
Ház és konyhabéli eszközök	15
8 Kácsa a x 7	56
50 Tyúk a x 6	5
Summa	339 36

(12)

379 Kádár Dániel

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 4/8 jobbágytelek, 4 fossor szőlő, 14 nagy lábas jószág. Első osztályba sorolt háza 3/8 beltelken állt.)

2 ház, 3 kamara, 2 Istálló 2 s. v. sertés ól	160
30 köből búza	60
15 k. árpa	15
15 k. zab	15
1 Ponyva	4

5 Zsák 17 x	1 25
1 Véka Paszur	1
1 Véka Lentse	1
2 Véka kender mag	1 30
3 Désa	54
3 Tekenő	51
1 Bor Sutu	10
3 Pár csizma új	6
2 Pár viseltes csizma	2
1 Kása daráló és küli	4
1 Só daráló	3
2 Nyoszolya	3
2 Nadrág	4
8 Máza dohány	24
2 Kocsi	16 30
420 kéve gyékény ab 1 f x 25	5 57
2 Járom Téslástul	1 8
1 Suba	3
1 Szűr	34
2 Vontató kötél	1 30
96 akó Boros edény a x 12	19 12
12 Tyúk a x 6	1 12
Summa	365 43

(13)

371 Sinka György

(Házaz zsellér. Gazdasága: 6 jugerum szántó, 4 kaszás rét, 1 1/2 káposztás, 1 fossor szőlő, 5 nagy lábas jószág. Háza második osztályba sorolva.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló 1 s. v. sertés ól	40
10 köből búza	20
4 köből árpa	4
4 köből zab	4
12 font Szalonna a x 9	1 48
3 $\frac{1}{2}$ font Háj a x 12	42
2 Derékaly	5 6
4 Párna	5 40
3 Lepedő	2 42
2 Tarka ponyva új	2 42
1 Viseltes tarka ponyva	41
1 Szekérre való ponyva	2
12 Zsák a x 17	3 24
31 akó üres hordó a x 12	6 12
Házi és konyhai eszköz	4
Summa	102 57

(14)

380 Kováts Ferencz

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 1/8 szilvás. Első osztályba sorolt háza 2/8 belteleken állt.)

1 ház, 1 kamara, 2 Istálló, 1 s. v. sertés ól, 2 Tyúk ól, 1 Szín	130
10 köből Búza	20
15 Köből Árpa	15
1 Egész Szalonna	8

20 font Szalonna a x 12	4
1 Véka Lentse	1
3 Véka Len mag	2 17
45 akó üres hordó a x 12	9
2 Párna tollal teli	3
2 Lepedő	2 6
60 Véka Kukoritza	8
40 Pászma fonal zsáknak való	3
1 Kék Posztó mente	6
3 Szita	36
25 Kácsa a x 7	2 55
3 icze vaj	51
1 Lúgzó Désa	24
6 Korsó	18
8 ökör után való készség, úgy mint annyi járom és Tesla, eke szerszámmal	5 6
4 Tekenő	1 45
Summa	223 16

(15)

382 Baranyi János

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 6/8 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 11 nagy lábas jószág. Második osztályba sorolt háza a Temető utcában állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 2 ól,	
1 Tyúk ól, 1 Szín	100
21 köből búza	42
21 Köből árpa, zab	21
12 font háj a x 12	2 24
16 akó üres hordó a x 17	3 12
1 pár csizma	1 25
1 Nadrág	1 8
Házi és konyhai eszköz	12
1 Eke és egy Talyiga	2 50
1 Ló után való Szán	1 8
550 Kéve gyékény	7 47 1/2
1 Élés kas	2
1 kotsi kas	1
15 Tyúk a x 6	1 30
Summa	199 24 1/2

(16)

383 Turi Varga János

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 jobbágytelek, 3 fossor szőlő, 1 dohányföld, 11 nagy lábas jószág, 5 sertés, 37 juh. Második osztályba sorolt háza 9/16 beltelken állt.)

1 Ház, 2 Kamara, 1 Istálló, 1 s. v. sertés ól	100
6 köből árpa	6
1 Véka Lentse	1
4 akó üres hordó a x 12	48
Házi és konyhába való eszközök	8
6 szál deszka	45 1/2
Summa	116 33 1/2

(17)

485 Baranyi István

(Telkes jobbággy. Gazdasága: 4/8 jobbágytelek, 3 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 3 káposztásföld, 3 nagy lábas jószág. Első osztályba sorolt háza 5/16 beltelken állt.)

1 ház, kamara, 1 Istálló, 1 szin	
2 Tyúk ól, 1 s. v. sertés ól	120
4 Köből Liszt a f x 40	10 40
3 Köből Búza	6
4 Köből árpa	4
7 Köből zab	7
6 font Szalonna a x 9	54
50 akó üres hordó a x 17	10
Konyhába való eszköz	6
6 pár fehér ruha	9
1 Suba	2
3 pár új csizma	5 42
7 Zsák	1 59
Summa	183 15

(18)

460 Öreg Jó János

(Telkes jobbággy. Gazdasága: 4 jobbágytelek, 5 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 5 káposztásföld 32 nagy lábas jószág, 5 sertés, 100 juh. Első osztályba sorolt háza 9/16 beltelken állt.)

1 ház, 2 Kamara, 1 Istálló, 2 s. v.	
Sertés ól, 2 Tyúk ól, 1 Szin, 1 esztrenga	180
35 köből búza	70
7 köből árpa 3 zab	10
30 itze vaj a x 17	8 30
60 Sajt a x 17	17
100 akó üres boros edény a x 12	20
50 szál deszka	8
6 Véka Lentse	6
3 Véka Borsó	3
6 véka aszalt meggy	6
Házbéli készület, úgymint Paplan, fehér ruha, vászon, kender, azonkívül konyhábéli eszközök	50
1 Bor Sutu	12
1 Száraz Malom	300
700 kéve gyékény	9 55
Summa	700 25

(19)

480 Varga Sámuel

(Telkes jobbággy. Gazdasága: 1 jobbágytelek, 12 nagy lábas jószág, 1 sertés, 30 juh.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 2 ól	90
1 köből búza	2
5 köből árpa és zab	5
11 akó hordó a x 12	2 12
45 font szalonna	6 45
10 font háj a x 12	2
1 Lasnak	1 8
1 Pokrósz	1 21
3 Lepedő	4 3
1 Lepedő	3

6 pár fejér ruha	9
2 új kankó	3 18
4 icze vaj a x 17	1 8
6 Sajt a x 17	1 42
10 szál deszka a x 16	1 36
2 kotsi kerék	1 8
1 Eke	1 25
3 darab Tölgyfa	51
2 Bárány бүр	1
1 Véka Lentse	1
1 Véka aszalt meggy	1
40 kita kender	3
1 Szita és 1 rosta	1
12 kátsa a x 7	1 24
20 Tyúk a x 6	2
Summa	148 1

(20)

461 Királyi Sándor

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 6/8 jobbágytelek, 5 fossor szőlő, 14 nagy lábas jószág. Első osztályba sorolt háza 7/16 belteleken állt.)

2 Ház, 2 kamara, 1 Istálló 2 s. v. sertés ól,	
1 Tyúk ól, 1 Szin	160
25 köből zab	25
10 köből árpa	10
20 itze vaj	5 40
12 sajt	3 24
100 akóra való üres hordó	20
150 darab Somfa Malomhoz való	3
1 Ruha Láda	6
70 pászma fonal	11 5
2 véka aszalt gyümölcs ládával együtt	2 8
1 véka len mag	1
1 véka lentse	1
Malomhoz való mók	2
1 Szúnyog háló	9
2 ökör szekérbe való kerék	2
3 tengely fa a xr 9	27
1 forgó gombolyító	1
1 ponyva	1
1 hombárra való oszlopok és gerendák	6
1 boglya széna	6
300 kéve gyékény	4 15
Házbéli és konyhabéli eszközök	20
13 Rutza	1 31
50 Tyúk	5
3 kötés kender	3
Summa	309 30

(21)

484 Varga György

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 jobbágytelek, 1/8 szilvás, 14 nagy lábas jószág, 1 sertés. Második osztályba sorolt háza a Hold utcában 2/8 belteleken állt.)

1 ház, 2 kamara, 1 Istálló 1 s. v. sertés ól,	
1 Tyúk ól, 1 lúd ól	30
30 köből búza	60
20 köből árpa	20

6 köből zab	6
12 font Szalonna a 9 x	1 48
12 font háj a 12 x	2 24
55 akó üres hordó	11
1 új ponyva szekérre való	6
3 dézsa	54
5 zsák a xr 19	1 25
2 Kankó	1 30
1 új Süveg	1
4 pár csizma viseltes	4
1 Nyereg szerszám	3
6 Kotsi Széna	3
10 Tyúk	1
2 1/2 véka paszuly	2 30
1 párna	1 25
Ház és konyha béli eszközök	12
1 eke Talyigástul	2 50
2 kotsi kerék	1 30
2 kotsi oldal új	1
Summa	194 16

(22)

377 Jó Mihály

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 4/8 jobbágytelek, 3 fossor szőlő, 2 káposztás, 12 nagy lábas jószág. Első osztályba sorolt háza a Temető utcában 9/16 beltelken állt.)

2 ház, 1 Kamra, 1 Sütőház, 2 Istálló, 2 s. v. disznó ól, 1 Tyúk ól	260
29 köből búza	58
16 köből árpa	16
12 köből zab	12
3 véka lentse	3
2 véka borsó	2
2 véka len mag	1 30
96 akó üres hordó és kád	19 12
32 mázsa dohány a f 3	96
45 Tyúk a xr 6	4 30
2 Süveg új	2
150 kéve gyékény	2 7 1/2
Oszlopok, deszkák	9
Házban levő ruházatra való és más eszközök, úgy konyha beliek	128 23
Summa	613 42 1/2

özv. Veres Ferenczné

(Házatlan zsellér.)

2 köből búza	4
2 zsák a 17 xr	34
3 serpenyő	55
1 Űst	1 25
21 akó üres hordó a 12 xr	4 12
1/2 véka paszuly	30
Azon kívül Király József, aki hasonlóképpen megégett levő apró cseprő eszközök	10
Summa	21 36

(23)

464 H Kováts János

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2/8 jobbágytelek, 3 nagy lábas jószág. Második osztályba sorolt háza a Hold utcában 2/8-os belteleken állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 2 s. v. sertés ól 1 Tyúk ól	50
8 köből búza	16
4 köből árpa	4
50 akó üres hordó	10
1 Vontató kötél	1 20
3 kotsi kötő kötél	1
2 Mázsa dohány	6
15 Tyúk	1 30
Ház és Konyhabeli eszközök	10
Summa	88 20

(24)

469 Lórintz Andrásné

(Házasszeller. Gazdasága: 8 jugerum szántó, 5 kaszás rét, 1 1/2 fossor szőlő, 3 nagy lábas jószág. Második osztályba sorolt háza a Hold utcában állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 2 s. v. sertés ól, 1 Tyúk ól	40
3 köből árpa	3
4 köből zab	4
18 akó üres hordó a xr 12	3 36
Kender	1 15
1 Véka kender mag	45
Ház és konyha beli eszközök	3
1 kotsi	8
Summa	63 36

(25)

483 Biró Mihály

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2/8 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 3 nagy lábas jószág. Harmadik osztályba sorolt háza Hold utcában 2/8-os belteleken állt.)

1 ház, 1 kamra, 1 Istálló, 1 s. v. sertés ól	25
5 köből búza a f 2	10
5 köből zab a f 1	5
34 akó üres hordó a xr 12	6 48
Ház és konyhabeli eszközök	6
16 Tyúk a 6 xr	1 36
Summa	54 24

(26)

479 Szilágyi Mihály

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 6/8 jobbágytelek, 2 nagy lábas jószág.)

1 ház, 1 kamara	39
2 Új hám	1 8
10 Tyúk a xr 6	1
1 eke	1 42
1 új Talyitska	34
Summa	43 24

(27)

482 Kováts Nagy István

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 1 jobbágytelek, 3 fossor szőlő, 2 káposztás, 11 nagy lábas jószág, 20 juh. Első osztályba sorolt háza a Hold utcában 5/16 beltelken állt.)

1 ház, 2 kamara, 2 Istálló, 2 s. v. sertés ól,	
2 Tyúk ól, 1 esztrenga	80
20 köből búza	40
10 köből árpa és 2 köből zab	12
5 font Szalonna a xr 9	45
8 font háj 12 xr	1 36
60 akó üres hordó a 12 xr	12
1 ponyva székérre való	2
1 paplan és egy szúnyog háló	3 30
Ház és konyhabeli eszközök	4
2 kerék	1
1 ló után való szán	2
1 Talyitska	34
1 hízó Süldő	2
20 Tyúk a 6 xr	2
Summa	163 25

(28)

477 Jámbor Gergely

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2/8 jobbágytelek, 1 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 6 nagy lábas jószág. Harmadik osztályba sorolt háza a Hold utcában 2/8 beltelken állt.)

1 ház, kamara, 1 Istálló, 1 Tyúk ól	30
5 köből búza a f 2	10
4 köből árpa a f 1	4
3 font szalonna a xr 9	27
1 itze vaj	17
19 akó üres hordó a xr 12	3 48
1 hambár deszkás egy kas hambár	3
8 köből kukoritza vékája 8 xr	4 16
1 kas	1
2 új süveg	2 8
Kender	1 15
1 kisebb ponyva	1 21
5 zsák a xr 17	1 25
Ház és konyhabeli eszközök	4
Summa	63 9
6 mázsa dohány	18
Summa	81 9

(29)

475 Veres István

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 5/8 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 6 nagy lábas jószág, 1 sertés, 28 juh. Második osztályba sorolt háza a Hold utcában 5/16 beltelken állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló és 1 esztrenga	50
13 köből búza a f 2	26
14 köből árpa a f 1	14
6 köből zab a f 1	6
15 itze vaj a xr 17	4 15
12 sajt a xr 17	3 24

1 véka paszuly	1
1 véka lentse	1
2 véka aszalt meggy	2
1 csomó kender	1
44 akó üres hordó xr 12	8 48
2 Nadrág viseltes	1
2 pár csizma	2 50
Apró cseprő ház és konyhabeli eszközök	1
2 kerék	1
2 tengel	1
Summa	<u>124 17</u>

(30)

472 Halasi János

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 4/8 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 2/8 szilvás, 1 káposztás, 4 nagy lábas jószág. Háza második osztályba sorolva a Hold utcában 2/8 beltelken állt.)

1 ház, kamara, 1 Istálló 2 s. v. sertés ól,	
1 Tyúk ól	30
12 köből árpa a f 1	12
8 köből zab a f 1	8
2 köből köles	2
20 akó üres hordó a xr 12	4
2 életes kas	3 34
11 zsák a 17 xr	7 7
1 kisebb ponyva	1 48
1 eke talyigástol	2 50
1 ló után való szán	1
200 kéve töretlen	5
1 Pányva kötél szörbül	45
1 Vontató kötél	1 30
1 kötél	17
1 Nyereg szerszám pokrótzustul	4
Házi és konyhabeli eszközök	1 12
30 rudas széna	2
Summa	<u>83 3</u>

(31)

476 Erdelyi János

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2/8 jobbágytelek, 2 fossor szőlő, 2 nagy lábas jószág. Harmadik osztályba sorolt háza a Hold utcában 2/8 beltelken állt.)

1 Ház, 1 Kamara, 1 Istálló, 1 s. v. sertés ól,	
1 Tyúk ól	43
5 köből árpa	5
10 akó üres hordó a 12 xr	2
10 szál deszka	1 36
2 Új Süveg	1 42
1 Kankó	34
1 Nyereg szerszám	6
3 Nyoszolya	3 24
1 Asztal két paddal	1 19
1 Ponyva	17
2 Villa, 1 kasza nyelestül	42
Házi és konyhabeli eszközök	3
1 Véka paszuly, 1 véka meggy	2
6 Tyúk a 6 xr	36
Summa	<u>71 10</u>

(32)

469 Öreg Nagy István

(Házás zsellér. Gazdaságában 1 sertés. Első osztályba sorolt háza a Hold utcában 4/8-os beltelken állt.)

1 ház, 2 Kamara, 1 Istálló, 3 s. v. sertés ól,	
1 Tyúk ól	50
12 köből búza	24
12 köből árpa	12
4 köből zab	4
2 kenyér	18
20 akó boros üres edény a 12 xr	4
Házi és konyhai eszközök	12
26 zsák a 17 xr	7 22
9 Tyúk a 6 xr	54
1 Ponyva	1 8
1 Vasas veder	1
Summa	116 42

(33)

478 Pap János

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 4/8 jobbágytelek, 1 fossor szőlő, 3 nagy lábas jószág. Harmadik osztályba sorolt háza a Hold utcában 2/16-os beltelken állt.)

1 ház, 1 kamara, 2 Istálló, 2 ól	40
2 köből búza	4
6 köből árpa, zab	6
20 akó edény a 17 xr	4
Eke szerszám	51
Házi és konyhai eszköz	4
30 Tyúk a 6 xr	3
6 zsák a 14 xr	1 42
2 pár fejér ruha	3
Summa	66 33

(34)

467 Kardos Péter

(Házás zsellér. Harmadik osztályba sorolt háza 2/8-os beltelken állt.)

1 ház	20
Házi és konyhai eszköz	2
Summa	22

(35)

442 Körösi István

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 7/8 jobbágytelek, 1 dohány föld, 2 nagy lábas jószág. Harmadik osztályba sorolt háza a Csapó utcában 1/8-os beltelken állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 2 s. v. sertés ól,	
1 Tyúk ól, 2 Szín	40
20 köből kukorítza a 32 xr	10 40
3 Fűrész	2 30
30 akó üres hordó xr 12	6
Pintér mesterséghez való szerszám	4
25 Tyúk a 6 xr	2 30
1 Szövőszék	4
1 Eke Taliga	2 50
1 Talitska	50
Summa	72

(36)

440 Grézi János

(Telkes jobbág. Gazdasága: 1 jobbágytelek, 1 fossor szőlő, 2 káposztás föld, 13 nagy lábas jószág. Második osztályba sorolt háza a Csapó utcában 2/8-os beltelken állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 1 szín,	
2 sertés ól, 1 Tyúk ól	60
15 köből búza	30
Búzas kas	2
12 köből árpa, 3 köből zab	15
13 akó üres edény a 12 xr	2 36
1 lepedő	1 3
5 Zsák a 17 xr	1 25
56 rudas széna	2 48
3 járom és 3 tésla	1 42
1 Ló Szán	2
8 ótska kerék	4
200 kéve gyékény	2 50
2 szál deszka	19
1 Talitska	1
47 Tyúk a 6 xr	4 42
Summa	131 25

(37)

1051 Kusz János

(Telkes jobbág. Gazdasága: 1 4/8 jobbágytelek, 1 fossor szőlő, 21 nagy lábas jószág, 30 juh. Első osztályba sorolt háza a Temető utcában 3/8-os beltelken állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 1 Szín, 2 s. v.	
Sertés ól, 1 Tyúk ól, 1 sövénybül font hambár	80
14 köből búza	28
1 köből árpa	1
1 köből köles	1
8 zsák a 17 xr	2 16
2 véka Len-mag	2
1 véka Kendermag	1
12 font Szalonna a 9 xr	1 48
8 itze vaj a 17 xr	2 16
23 sajt a 17 xr	6 31
1 ökör Borjú	5
Házbéli és Konyhai eszköz	20
2 Nyoszolya	3
1 Asztal	2
2 Pad	1 30
300 kéve gyékény	4 15
1 kazal széna	10
33 akó boros edény a 12 xr	6 32
Summa	178 8

(38)

471 Nagy János

Házasszellér. Gazdasága: 1/8 szilvás, 1 dohányföld, 1 sertés. Második osztályba sorolt háza (3/8-os beltelken állt.)

1 ház, 2 s. v. sertés ól, 1 Tyúk ól,	
1 Búzas kas	40
2 köből búza	4
3 köből árpa	3

2 $\frac{1}{2}$ köböl zab	2 30
1 véka köles	15
1 véka kendermag	1
véka Lenmag	30
9 zsák a 17 xr	2 33
1 Dagasztó tekenő	34
1 Bótső	34
1 Törő	15
2 darab Tölgy fa	1
2 Szelemen ágas	51
6 Tyúk a 6 xr	36
1 Kasza nyelestül	30
1 fa villa	6
Summa	58 14

(39)

378 Kováts Istvány

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2 jobbágytelek, 6 fossor szőlő, 4 káposztás föld, 22 nagy lábas jószág, 4 sertés, 110 juh. Első osztályba sorolt háza a Hold utcában 11/16-os beltelken állt.)

2 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 2 s. v. sertés és Tyúk ól, esztrenga és Szín	150
4 köböl búza a 2 f	8
2 köböl köles a 1 f	2
15 zsák a 17 xr	4 15
1 Ponyva szekérre való	6
130 akó üres hordó a 12 xr	26
1 Sajtó	15
1 Hambár	12
20 Katsa a 7 xr	2 20
40 Tyúk a 6 xr	4
6 köböl kender és len mag	24
2 köböl aszalt meggy	8
30 sajt a 11 xr	8 30
6 pár csizma	9
40 szál deszka	6 24
1 eke és Talyiga	2 50
1 Szekér Széna	1
Ház és konyhabeli eszközök	10
Summa	299 19

(40)

490 Inantsi József

(Házás zsellér. Gazdasága: 3 jugerum szántó, 2 kaszás rét, 1/8 szilvás, 1 dohány föld, 6 fossor szőlő. Második osztályba sorolt háza a Temető utcában 5/8-os beltelken állt.)

Kész pénz	550
1 ház, 1 kamara, 1 Istálló, 2 s. v. sertés 1 Tyúk ól	130
5 köböl búza	10
15 köböl árpa	15
5 köböl zab	5
4 köböl korpa	1 20
4 ponyva	19
75 akó üres hordó a 12 xr	15
1 búzás kas	2 16
50 Szál deszka	8
5 tengelyfa	45

60 Tyúk a 6 xr	6
1 Sutu	12
Ház és konyhabéli eszközök	20
5 darab palints 24 xr	2
1 Nyereg szerszám	5
Kender	5
Vászony vékony és vastag	10
1 Pálinka főző kazány	15
15 pár fehér ruha ab 1 f 30 xr	22 30
Az ágybéli eszköz	20
Asszonyi ruha ládástul	60
Két akó etzet a 5 f	10
Épületre való fa	5
1 köből aszalt gyümölcs	4
Summa	952 51

Lábas Nagy Mihályné

(Zsellér.)

40 akóra való hordó 12 xr	8
6 szál deszka	57 1/2
Konyhabéli eszköz	4
Summa	12 57 1/2

(41)

489 Oláh Mihály

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2 jobbágytelek, 5 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 24 nagy lábas jószág, 2 sertés, 67 juh. Második osztályba sorolt háza a Temető utcában 5/16-os beltelken állt.)

2 ház, 2 kamara, 2 szín, 1 Esztrenga, 1 Tehén akol, 2 s. v. sertés ól, 2 Tyúk ól, 200 köblös hambár	150
15 köből búza	30
20 köből árpa	20
8 köből zab	8
1 köből Lentse	4
2 véka Borsó, 1 véka Paszuly	3
25 zsák a x 17	7 5
3 ponyva	18
3 itze vaj a x 17	51
9 sajt a x 17	2 33
210 akó boros üres edény a x 12	42
1 Bor Sajtó	12
1 Pálinka főző kazány csüves hordóval	19
1 Só-Daráló	2
4 Szekér kerék	4
1 Vasas kotsi allya	10
20 fenyő Deszka	3 12
2 Cseber	1
2 Désa	30
3 nagy Tekenyő	1 59
4 kis Tekenyő	1
3 Veder	54
6 Láda tele ruhával	120
1 Armárium tele férfi ruhával	100
1 Pohár-Szék	30
Házi és konyhabéli eszköz	10
30 Tyúk a x 6	3
1 fa villa	5
6 pár csizma	7
Summa	611 9

(42)

365 János Kovátsné

(Házasszellér. Gazdasága: 25 jegerum szántó, 30 kaszás rét, 1 fossor szőlő, 15 nagy lábass jóság. Első osztályba sorolt háza Nagyhíd utcában, a híd mellett állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 s. v. sertés ól	100
15 köből búza	30
55 akó üres hordó a 12 x	11
11 Derékalj a 4 f	44
17 Párna a 2 f	34
12 Lepedő a 3 f	36
1 Paplan	7
1 Dunyha	6
1 Pokrótz	1 8
9 Abrosz a 2	18
10 darab párnahajnak való varrás	15
Három fél vég Baja vászon	20
1 Ezüstel elegyes Selyem öv	8
1 Réz gombos dolmán	2
34 rőf hetes vászon a xr 7	3 58
38 rőf tizenhárom a x 12	7 36
47 rőf tízes vászon ab 8 xr	6 15
25 rőf Pamutos Szélű vászon a x 15	6 15
10 rőf Kender Vászon a x 8	1 20
15 rőf Szősz Vászon a x 7	1 45
1 Róka-torkos asszony mente Arany Paszomántokkal	40
1 Rókás asszony Mente Aranyos Sinorral, Aranyos rántzraválóval	20
1 Rókás férfi Mente	10
1 Matska bőrrel prémezett Mente	8
1 Leánynak való mente	5
1 kis Leánynak való Mente	3
1 Világos kék rókás férfi mente	6
5 Szita	1 37
3 Rosta	51
3 Vas Gereben	2 45
3 pár új csizma	6
40 font háj a 12 x	8
2 $\frac{1}{2}$ font Szalonna	15
1 Szederjes Anglia Posztó Szoknya	10
1 Zöld Kamelót Szoknya	12
2 Egész rása Szoknya	8
4 Pár új fejtér ruha	6
3 Buja vászon Ingvállak	4 16
9 Törülköző Kendő a 15 x	2 15
10 Szakasztó ruha 9xr	1
8 rőf Pamutos rúdra való ruha	2
4 Láda	6
1 Szekrény	1
1 Armárium kettős ajtóval	3
8 itze vaj a x 17	2 16
2 egész Véka a x 17	34
2 réz Űst	8
1 Bádóg Lámpás	30
Konyhabéli eszköz	12
6 Kátsa a 7 xr	42
2 Nadrág	3
1 Posztó Lájblí	2
1 Viseltes Lájblí	51

3 Pár Csizmának való kikészített bőr,	
hozzá való talppal	4 30
3 pár bocskor a x 15	45
4 Tekenő ax 12	48
10 icze Só a 3 x	30
	<hr/>
Summa	585 58

(43)

439 Szilágyi István

(Házasszellér. Harmadik osztályba sorolt háza a Temető utcában 1/8-os beltelken állt.)

2 ház, 1 kamara, 2 s. v. sertés ól	70
2 köből búza	4
6 zsák a x 17	1 42
300 Korsó a x 3	15
5 Tál	15
2 Kar Szék	48
5 Fazék	10
5 Kátsa a x 7	35
	<hr/>
	92 30

Nagy Andrásné

(Zsellér.)

1 Derékaly, 2 Párna, 1 Ponyva, 1 Lepedő	6
1 Menté	8
4 Kikészített Bárány bőr	1 42
1 pár csizma	1 15
2 Puszli	2
5 zsák	1
1 Viseltes Kankó	24
4 Pár fehér ruha	6
1 Mosó Tekenyő	17
1 Sütő Tekenyő	24
	<hr/>
Summa	27 2

(44)

319 Szűts Mihály

(Házasszellér. Gazdasága: 2 dohány föld, szűcs mester, innen a ragadvány neve, hivatalos neve Asztalos Mihály. Második osztályba sorolt háza 4/8-os beltelken állt.)

1 ház, 1 kamara, 1 Istálló színnel együtt,	
1 s. v. sertés ól	50
4 csávás kád	5
80 Bárány bőr	24
10 akó boros hordó a 12 xr	2
60 kéve ázott kender a x $1\frac{1}{2}$	1 30
2 kerék	1 30
1 Désa	9
1 Fejő	4
20 darab épületnek való fa	1
	<hr/>
Summa	85 13

(45)

468 Kerekes János

(Házasszellér. Uradalmi halász. Háza harmadik osztályba sorolt.)

1 ház, 1 kamara	40
2 köből árpa	2
3 mázsa Dohány a 3 f	9
1 Gabonás Kas	2
4 szál fenyő deszka	37
1 Suba	2
16 Tyúk a x 6	1 36
7 Kátsa a x 7	49
Konyhabeli eszköz	1
Summa	59 2

(46)

441 Nyúzó András

(Házasszellér. Gazdasága: 4 jugerum szántó, 3 kaszás rét, 5 káposztás föld, 1 dohány föld, 7 fossor szőlő. Háza második osztályba sorolt.)

1 ház, 1 kamara, 2 Istálló, 1 s. v. sertés	
1 Tyúk ól	50
6 köből búza	12
4 köből árpa	4
3 zsák a x 17	51
4 akó üres hordó a x 12	48
6 font Szalonna a x 9	54
26 Tyúk a x 6	2 36
Házi és konyhabeli eszköz egy ekével és Talyigával	10
Summa	81 09

(47)

444 Jó Sámuel

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 2 4/8 jobbágytelek, 4 fossor szőlő, 1/8 szilvás, 23 nagy lábas jószág, 150 juh. Második osztályba sorolt háza a Hold utcában 4/8-os beltelken állt.)

1 ház, 2 kamara, 1 Istálló, 1 s. v. Sertés ól,	
1 Tyúk ól	80
40 köből búza	80
20 köből árpa	20
12 köből zab	12
5 köből köles	5
Házi, konyhai és kamrabéli eszközök	50
Summa	247

(48)

470 Megyesi János

(Házasszellér. Gazdaságában 1 nagy lábas jószág volt. Második osztályba sorolt háza 5/8-os telken állt.)

2 ház, 1 kamara, 1 s. v. Sertés ól	60
2 $\frac{1}{4}$ köből búza	4 30
3 $\frac{3}{4}$ köből árpa	3 45

9 zsák a x 17	2 33
Ruházat	4 30
1 Sátor Ponyva	1 8
23 Bárány bőr	3 27
26 Katsa a x 7	3 2
50 Tyúk a x 6	5
1 pár fejelés csizma	51
1 Guba	1 8
1 pár ótska Chizma	30
1 Lajbli	24
12 akó hordó a x 12	2 24
40 Tsomó Dohány	40
14 iczés hordó	7
Házi és konyhabéli eszköz	2
Summa	95 59

(49)

466 Oláh János

(Házasszellér. Harmadik osztályba sorolt háza a Temető utcában 2/8-os beltelken állt.)

1 ház	13
2 köből búza	4
1 zsák	17
Házi és konyhabéli eszköz	2
Summa	19 17

(50)

481 Nagy Ferencz

(Telkes jobbágy. Gazdasága: 6/8 jobbágy telek, 2 fossor szőlő, 10 nagy lábas jószág, 3 sertés, 60 juh. Első osztályba sorolt háza a Hold utcában 5/16-os beltelken állt.)

2 ház, 2 kamara, 1 Istálló, 2 s. v. Sertés ól,	
2 Tyúk ól, 1 Szín	80
35 köből búza	70
1 hambár	6
2 véka Lentse	2
1 véka borsó	1
4 véka aszalt meggy	4
10 font háj a x 12	2
45 font Szalonna a x 9	6 45
72 akó hordó és kád ax 12	14 24
4 kerék	2
1 Ló után való Szán	1 30
50 Tyúk a x 6	5
30 Véka kukoritza a x 8	4
1 Nyereg minden készületivel	6
2 Derékaly	5
3 Párna	4 30
1 Paplan	3
1 Szita	27
1 Rosta	30
15 Bárány bőr 1 Irha	4 48
Konyhabéli eszköz	10
Summa	232 54

Szilágyi János

(Zsellér. Nagy Ferencz telkes jobbágy zsellérje.)

1 s. v. sertés	4
1 ól	4
1 Búzás kas	4
4 köből búza	8
4 köből árpa	4
3 köből zab	3
6 Pár fejér Ruha	9
200 marok Kender a x 1 $\frac{1}{2}$	5
2 véka aszalt meggy	2
7 zsák a x 17	1 59
1 Kotsira való új Ponyva	4
12 akó hordó a x 12	2 24
100 fő káposzta	3
Summa	54 23

(51)

Turfirtt Márton
Város Kortsmárosa

100 szál deszka	15
2 ól fa	9
200 Abroncs	5
50 Veder	10
25 Vas alá való Veder	3 45
15 Fél vékás mérték a x 8	2
25 Bődöny a 6 xr	2 30
2 véka árpa	30
2 Pár csizma	4 30
1 Falra való Óra	2
Egész konyhabéli eszköz	4
Bor méréshez való edények	3
1 Teknő és 1 Szita	1 21
1 Nyoszolya	2
1 Karszék	30
Kés, Kalán, melly megégett	1
6 csirke a x 3	18
2 Öreg Tyúk	12
1 kakas	6
Summa	66 53

(52)

Apothecarius
Esenpech Kristóf

1 Apothea, 5 Szoba, 2 kamra, 1 konyha, 1 istálló, 1 Szín, 1 Kő Pincze	1 030
Apothecaban mindennemű Medicinákkal és ahoz való réz és vas eszközökkel	2 500
A mellett a Pestről mostan hozatott és Férschlag- őan megégett orvosságok, mellyek árával adós	700
Házi készülétek mindennemű Selyem és más materia Ruhák Ágyak, és Ezüst gombok, csattok, gyűrűk, Petsét Nyomók és egyéb affélék	1 000
Széna, mellynek ára tészen	50
50 köből Árpa	50

30 köből zab	30
3 öl fa	9
1 Loggos Kotsi	20
Kész pénz	240
Summa	5 629

(53)

Város Korcsmája 51 11

(54)

Reformata Ekklésia részéről megégyvén

1 Templom, Torony, abban levő 2 harang,
két Parochiális ház 7 épületekkel és két Iskola
négy épületekkel együtt, a kár számláltatik 6 000

Suma Sumarum 23 728 27
M P Makó Város
Bírái

Sig. Makó die 14. 7^{bris} 781

Per Notarium Petrum Bánffy
item Notarium Stephan Vámosy

GERÄTENVORRAT DER BAUERNWIRTSCHAFTEN IN DER STADT MAKÓ 1781

von
Ferenc Tóth

Im Jahre 1781 hat ein großer Feuerbrand in Makó von den tausend Wohnhäusern fünfzig—d. h. 5% der Häuser — vernichtet. Über die Mobilien und Immobilien ist eine detaillierte Zusammenschreibung gemacht worden, die ein zuverlässiges und differenziertes Bild in einem Zeitabschnitt über die einzelnen Wirtschaften des verbrannten Stadtteiles gibt. Wir haben die Angaben der Zusammenschreibung mit der Methode der historischen Statistik bewertet. Im Zusammenhang mit den einzelnen Haushalten sind auf Grund der Dechanatzusammenschreibungen, Abgabenverzeichnisse und Urbarien Mikrountersuchungen durchgeführt worden.

Die Wirtschaft der Stadt hat — nach den Befreiungskriegen gegen die Türken — am Ende des 18. Jahrhunderts einen Aufschwung erlebt. Der Ackerbau und die Viehzucht standen — auf Grund Benutzung des Bodens — beinahe auf gleicher Stufe. Die grundlegenden landwirtschaftlichen Arbeitsgeräte stehen noch nicht in genügendem Maße zur Verfügung. Jeder vierte Hintersasse und sechszehnter Kleinhäusler hat eine Pflug. Neben dem Weinbau beginnt auch die Entfaltung des Zwiebelanbaus. Die Inventare enthalten sehr wertvolle Angaben über die Geräte der Handwerkerwerkstätte.

Am Ende des 18. Jahrhunderts sind im untersuchten Stadtteil die dregeteilten Wohnhäuser allgemein gewesen. 52% der Hintersassen und 53% der Kleinhäusler hat in solchen Häusern gelebt. Ein Drittel der Hintersassen hat in viergeteilten, ein Sechstel in fünf- oder sechseteilten Häusern gelebt. Diese letzten sind schon 24—30 m lang gewesen. 88% der Hintersassen bzw. 59% der Kleinhäusler hat einen Stall in der Wirtschaft. Die Zusammenschreibung enthält auch im Zusammenhang mit den Möbeln wertvolle Angaben.

Die Ernährung der Makóer ist einfach aber nicht dürftig. Das Schweineschlachten hatte immer eine sehr große Rolle.

Der durchschnittliche Wert der Häuser der Hintersassen ist 114, — Forint, der der Kleinhäusler 75, — Forint gewesen. Die Schaden erlittenen Familien haben bei den Hintersassen 16 Stück, bei den Kleinhäuslern 2 Stück grosses Zuchtvieh bekommen.

71% der Kleinhäusler ist infolge des Feuerbrandes Kleinbauer ohne Haus geworden; die Rechte der Hintersassen haben sich nicht geändert.